Niels Vogel

DÜNYANIN İLK İNSANLARI HANSEL ve GRETEL'Dİ

Norveççe'den çeviren: Gülay Kutal

AYRINTI

Niels Vogel: 13 yaşlarında konuşma(ma) sorunları yaşayan Vogel, çocuklarla ilgilenmesini bu nedene bağlıyor. 10-12 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra şimdilerde psikolojik gelişme bozuklukları olan çocuklarla ilgileniyor. **"Dünyanın İlk İnsanları Hansel ve Gretel'di"** ve **"Sen de Benim Oğlumsun Brütüs"** adlı çocuk yazılarını derlediği kitaplar satış rekorları kırdıktan sonra, öğretmenliği yarım gün yapmaya ve yazarlığı ciddiye almaya karar vermiş. (Foto: Johan O. Jensen)

AYRINTI: 46
Dizi dışı kitaplar: 4

DÜNYANIN İLK İNSANLARI
HANSEL ve GRETEL'Dİ
Niels Vogel

Norveççe'den çeviren:
Gülay Kutal

Kitabın özgün adı
De to Første Mennesker Pa° Jorden var Hans og Grete

Çeviride kullanılan metin
De to Første Menneskene Pa° Jorden var Hans og Grete

Aventura forlag/1986 basımından çevrilmiştir.

© BORGENS FORLAG A/S

Bu kitabın tüm yayın hakları Ayrıntı'ya aittir.

Kapak illüstrasyonu
Tom Wikborg

Kapak düzeni
Arslan Kahramanoğlu

Basıma hazırlık
Renk Yapımcvi Tel: 516 94 15

Baskı
Renk Basımevi: 516 94 15

Birinci basım
Ocak 1992

ISBN 975 - 539 - 013 - 8

AYRINTI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Bimbirdirek Mah.
Çemberlitaş - İstanbul Tel: 518 76 19 Fax: 516 45 77

Niels Vogel

DÜNYANIN İLK İNSANLARI HANSEL ve GRETEL'Dİ

DİZİ DIŞI KİTAPLAR

GÖĞÜ DELEN ADAM
"Papalagi"
(3. basım)

KAVUNLU NATÜRMORT,
Ahmet Sipahioğlu

HAYIR!
Aforizmalar
Stanislaw J. Lec
(2. basım)

DÜNYANIN İLK İNSANLARI
HANSEL VE GRETEL'Dİ
Niels Vogel

Hazırlanan kitaplar

GÖĞÜ DELEN ADAM
SAMOA'YI ANLATIYOR
Erich Scheurmann

MUTSUZLUK KILAVUZU
Paul Watzlawick

İÇİNDEKİLER

- Tarih 7
- Tanımlar 15
- Matematik-Fizik Teknik 18
- Hayvanbilim 23
- Coğrafya 30
- Astronomi 35
- Gövdemiz 38
- Beslenme 44
- Zararlı Alışkanlıklar 47
- Din 49
- Ölüm 56
- Tanımlar 58
- Boş Zaman 60
- Yaz Tatili 64
- Şehir Çocukları Köyde 67
- Müzik 72
- Keşif Gezileri 75

- Gelecek 77
- Tarih II 80
- Büyükbüyükannem ve Büyükbüyükbabam Hakkında 86
- Babam Hakkında 90
- Trafik 95
- Küçük Seçmeler 98

- Çevirenden Meraklısına Notlar 100
- Sonsöz / Gülay Kutal 104
- Haydi! / Ayrıntı 108

TARİH

Birbiri ardınca tarih kitapları yayımlanıyor. Krallar, savaşçılar ve bütün diğer tanınmış kişiler hakkında yazanların büyük çoğunluğunu tarihçiler oluşturuyor. İşte tam da bu yüzden, halkın kendisi veya daha doğrusu çocuklar tarafından yazılmış bir halk tarihi sunabilmek çok hoş. *Ve inanın çocuklar epeyce farklı yapıyorlar bu işi.*

Buzul devri

Başlangıçta her yer buzlarla kaplıydı. Sert bir kıştı ve sadece buzul ayıları ile kuşlar yaşıyordu. Bunların durumu da iyi sayılmazdı, çünkü onlara yiyecek verecek hiç kimse yoktu. Güneş güçlenince buzlar eridi ve insanlar ortaya çıktı. Buna önce buzul devri, sonra taş devri dendi. Çünkü ilk insanlar taşla geçiniyorlardı. Taşı balta yapmakta da kullandılar. En makbul taşlar çakıl taşı, iri kayalar ve kiremitlerdi. Baltaları vahşi hayvanların kemiklerinden yapıyorlardı. Akşam olup güneş batınca, soğuktan donup gitmesinler diye hayvanları içeri alıyorlardı. Evler ise çamur, saman ve bunları bir arada tutan kalaslardan oluşuyordu. Bizim bulduğumuz kalıntılar işte bu evlerin kalıntılarıdır. İlk başta sığırboş tarım yapılıyordu, yani sığırlar ortalıkta

başıboş duruyorlardı. Atların bağlanıp etrafında döndüğü direk çok sonraları bulunmuştur. Atlar ise bu dönemde henüz keşfedilmediyse de her taraf küçük köpeklerle doluydu.

O zamanlar toprağı ekmek diye bir şey yoktu; bütün topraklar orman ve kır olarak kullanılmadan duruyordu. İnsanların biraz patates ektikleri küçük bir bahçeleri, bir de ormanda çilekleri vardı. Bunun dışında, ayı, aslan ve diğer hayvanlarla geçiniyorlardı. Yiyecek bulmak erkeklerin işiydi. Sopa ve balta kullanıyorlar, ortası oyuk bir meşe ağacıyla balık tutuyorlardı. O sırada fazla düşman olmadığından hayat genelde barış içinde geçiyordu. Kadınların dışında taş devri adamının keyfi yerindeydi.

Vergi ya da KDV gibi şeyler yoktu ve çocukların okula gitmesi zorunlu değildi. Kadınların işi çamaşır yıkayıp ütü yapmaktı ve her yıl bir sürü çocukları oluyordu. Ama çok da bir şey fark etmezdi. Çoğu hemen yine ölüyordu nasıl olsa. Yalnız en güçlü olanlar hayatta kalıyordu. Bazı bölgelerde yeni doğmuş çocuklar buz gibi suyun içine atılır, sadece boğulmayanların yaşamasına izin verilirdi. Çocuklar erkenden para kazanmaya yollanıyordu. Ama o zamanlar fakir zamanlar olduğu için çok para kazanmıyorlardı. Çocukların nine ve dedelerinin halleri içler acısıydı. Ağızlarında yemek çiğneyecek dişleri kalmayınca göle ya da ormana bırakılıyorlardı. Göl ya da ormanı seçmek kendilerine kalmıştı.

Demir devri

Taş devri daha bitmeden demir devri ortaya çıktı. Artık hayat biraz daha kolaylaşmıştı. Dikiş makinesi, bisiklet ve bunun gibi demirden yapılma aletler kullanmaya başladı-

lar. Paslanma da bu devirde ortaya çıkmıştır, ama paslanmasın diye demiri işlemeyi çok daha sonra akıl ettiler. Bu devirde pek çok erkeğe demircilik kursları verilmiştir. Onlar da böylece vahşi hayvanların peşinde koşmaktan kurtulmuşlardır. Demircinin kendine ait bir evi ve Od adında ateşe bakan bir oğlu vardı. O zamanlar ateş çok değerli olduğundan ateşe çok iyi bakmaları gerekiyordu.

Demir devrinde çok fazla eğlenceli şey yoktu. Ticaret gayet az yapılırdı. Yalnızca bir-iki tane dükkân vardı, onlar da nadiren açık oluyordu. İnsanlar başlarının çaresine kendileri bakmak zorundaydılar.

İnsanlar pek akıllı değildi o zamanlar. Ne okuyabiliyor, ne de yazabiliyorlardı. İyi çizemiyorlardı da. Mağara duvarlarına çizdikleri şeylere bakınca, neredeyse üç yaşlarında filan olduklarını düşünüyor insan. En azından pek bir şeye benzemiyor.

Demir devrinde yaşamak yavrukurtluk yapmak gibi bir şeydi. Yemeklerde pek iş yoktu, tuvalet topraktaki bir delikten ibaretti. Geceleri ateşin etrafına toplanıp hikâyeler anlatırlardı. Bazen lur çalıp eğlendikleri de olurdu. Bunun dışında oldukça zevksiz zamanlardı o zamanlar. Çatıda cinler ve periler yaşar, insanlar da zamanlarının büyük bir kısmını onlara hizmet ederek vakit geçirirlerdi.

Ülkemize gümüş gelmeden önce, insanlar dişlerine dolgu yaptıramıyorlardı. Dişçilerin yalnızca çekiç ve keskileri olduğu için, dolgu yaptırmak pek keyifli bir iş de değildi. Sonuçta ölüm oranı yüksekti ve gömülmenin bir çok yolu vardı. Bazılarını ölmeden önce asıyorlar, bazılarını bataklığa atıyorlar, kimilerinin ise ölene kadar bir gemide yaşamasına izin veriyorlardı. Bazıları da bir tepeye gömülüyordu. Böylece toprağı kazmak derdinden kurtulmuş oluyorlardı. Böyle tepeli mezarlara bugün çokça rastlayabi-

liriz. Bazıları balta ve belleriyle gömülüyorlardı. Bazıları da acıkırsa bir şeyler satın alabilsin diye ağzına para koyulup öyle gömülüyordu.

Vikingler

Vikingler, alınlarında boynuz olan bir çeşit askerdiler. Çok kaba ve duygusuzdular. Kalpleri olması gereken yerde değildi. İngilizleri soyup talan ettiler ve onlara tecavüz ettiler.

Viking gemilerinin iki ucu da aynı olduğu için geminin ne yöne gittiğini anlamak güç olabilirdi. Vikingler Oslo'ya kadar gelip yerli halkla alışveriş ederlerdi. Torpidolardan korunmak için gemilerin etrafında bir tür kalkan olurdu. Rüzgâra karşı yelkensiz yol almayı ilk başaranlar da Vikinglerdir. Bildiğimiz en eski Vikingler sefere çıkmazlardı. Bu iş için çok yaşlıydılar. Ama onların dışında herkes sefere çıkardı. Yıllarca uzaklarda olmalarına rağmen bir evleri ve evlerinde karılarıyla çocukları mutlaka olurdu. Yoksa biz nasıl dünyaya gelirdik zaten! Kadınlar bir yandan çizgili yelkenlilerin yolunu gözlerken bir yandan da toprağı ve koyunları ekerlerdi. Kışları, ortalık buzla kaplandığında, evde oturup büyük taşlara şiirler kazırlardı. O zamanlar gazete diye bilinen şeyler bu taşlardı.

İyi Haakon onlara Tanrı'ya ve İsa'ya inanmalarını öğütlüyorsa da onlar yine tanrı-tanımazlığa devam ediyorlardı. Tek bildikleri şey Odin'le Tor'du. Bunlar Yme ve Tjalve adlı birileriyle birlikte cennette yaşıyorlardı. Kararları veren Odin'di, ama fırtınalı havalarda gökyüzünde iki keçinin çektiği at arabasını süren Tor'du. Tor bir elinde bir çekiç, öbür elinde keçileri tutardı. Bunların karınları acıkınca bir domuzun kafasını keserler, domuzlar ise habire

yeniden çıkarlardı. Bu şekilde yıllarca aynı domuzla idare edebilirlerdi. Ama bir de Sleipner denen sekiz tane atları ve birkaç tane yılanları vardı. Bunlar Odin'le Tor'a güvenemezlerdi. Odin'le Tor koca kaplarla bira içer, yalan öyküler anlatırlardı. Vikingler yine de nedense onlara inanırlardı.

Bunlardan başka, iki tür Viking vardı: Sıradan Vikingler ve Viking şefleri. Sıradan Vikinglerin en tanınmışı Palnatoke idi. Büyüyüp gözüne bir ok yedi. Eğer böyle olacağını bilseydi böyle olmazdı tabii ki. Viking şefleri bir çeşit kraldılar. Birinin adı Svein İkisakal'dı. Çünkü kışları bir uzun sakalı, yazları da bir kısa sakalı vardı. Viking şeflerinden biri ta İngiltere'ye kadar gitti. İngiltere'yi o kadar beğendi ki ona sahip olmak istedi, ama sadece yarısını alabildi. Bu yüzden ona Yarımkalan (Halvdan) dendi.

Kuzey Denizi'ndeki petrol o zamanlar hâlâ suyun altında olduğu için Vikingler ya yelkenli gemilerle ya da kürekle denize açılmak zorundaydılar.

Ortaçağ

Ortaçağ'ın ilk insanı Kral Halvdan Svarte idi. Svarte, traktörle buzun üzerinden geçmeden öncesine kadar oldukça büyük bir kraldı. Bu olaydan sonra oğlunun başa geçmesi gerekti. Saçlarını kestirmek istememesinden dolayı oğlunun adı Güzel Saçlı Harald idi. Ben saçlarının güzel olduğunu sanmıyorum, çünkü daha şampuan bulunmamıştı. Daha sonra Olav Haraldson kral oldu. Öyle çok insanı yendi ki, ona Şanslı Olav denildi. Birkaç yıl sonra gemiyle Bergen'e kara veba geldi. Hastane kuyrukları öyle uzundu ki Norveçlilerin hemen hepsi yer bulamadan öldüler. Ölmeyenler de hastane koridorlarında yatmak zorundaydı.

"Güzel saçlı Harald'ın saçlarının güzel olduğunu sanmıyorum, çünkü o zaman daha şampuan bulunmamıştı." Karine

Ortaçağ'da atları at yarışlarında kullanmaya başladılar. Böylece geçinmek biraz daha kolaylaşmış oldu. En azından artık savaşa giderken inek yerine ata binmeye başladılar. Ki çok sık yaptıkları bir şeydi bu. Birbirleriyle dövüşmek diye bir şeyleri vardı, bazen ölecek kadar sert! O zaman da kolayca gürültü patırtı ve savaş ve böyle bir şeyler çıkabilirdi. Çok huzursuz bir zamandı. Savaşın dışında volkanlar ve fırtınalar da vardı. Dünya hâlâ çok gençti çünkü. Toplar tahtadan yapılmaydı ve mermileri olmadığı için topa sadece taş ve çakıl doldurabiliyorlardı.

Durumları Ortaçağ'da Vikingler devrinden daha iyiydi,

"Ortaçağ'da savaşa giderken inek yerine ata binmeye başladılar." Anders

ama tam anlamıyla iyi değildi. Kadınlar su almak için uzun yollar giderlerdi ve pencerelerinde çiçek yetiştiremezlerdi. Bunun dışında işler gidebileceği gibi gidiyordu. Noel takvimi henüz bulunmadığı için, her Noel çocuklar için tatlı bir sürpriz oluyordu. Çocuklar okula gitmedikleri için, çok çizgi roman okuyamıyorlardı. Okul 1601 yılında icat edildi. İnsanlar nasıl para kazanılacağından habersizlerdi. Ben Ortaçağ'da yaşasaydım, yıldızları seyretmek için bir dürbün icat edip bir sürü para kazanırdım. Bir bakış 10 kron, güneş tutulması varsa 100 kron...

Ortaçağ'da hayat çok değişkendi. Bir gün keyifleri yerinde, ertesi günse ölüydüler. Korkunç ölme yöntemleri vardı. İnsanı önce izolasyonsuz ve yiyeceksiz, nemli ve kurbağa dolu bir mahzene koyarlardı. Sonra ya boynundan asar ya da çuval içinde boğarlardı. Cadıysalar ateşte cayır cayır yakılırlardı. Hasta olmak da pek hoş bir şey değildi. İnsanın ayağı uyuşturmadan kesilirdi. Ortaçağ'ın sonlarında Martin Luther reformasyonu alıp Norveç'e getirdi. Aniden bütün Norveçliler Protestan oldular ve yepyeni bir çağ başladı. Martin Luther aslında Alman tarihine ait olsa da, Norveç tarihi için büyük bir önem taşır. Martin Luther çok dindar bir insandı. İsa ve Allah'la direkt bir ilişkisi vardı, ama Papa ile değil. Ona hiç tahammül edemezdi. Reformasyon bir tür doğal afetti. Gece yarısı geldi ve pek çok insan öldü. Ardından kilise tamamen değişmişti. Duvarlardaki freskler yok olmuştu ve rahipler Norveççe öğrenmek zorunda kaldı. Gökyüzü ve cehennem o eski korkunç halinden kurtarılıp biraz adam edildi.

TANIMLAR

Tanım doğru yazılmış bir sözcüğün anlamıdır.
(Bu açıklama bir 7. sınıf öğrencisine aittir.)

(Tahttan) feragat etmek: Emekliye ayrılmak.

Amiral: Ender bulunan pahalı bir taş.

Amatör: Kadın tiyatro oyuncusu.

Sütnine: Büyük göğüslü, yaşlı kadın.

Anarşi: Kralın kraliçe olduğu bir ülke.

Çapa: Gemileri park ederken kullanılan büyük bir kanca.

Apartheid: Afrika'da siyahların sağdan, beyazların soldan gitmesi gereken bir yer.

Arap: İki siyahla bir beyazdan olma melez.

Mahrumiyet: Zavallı yoksul bir adam.

Arsenik: Tüm yemeği mahveden kuvvetli bir baharat.

İltica: Rusya'nın dışında bir kent.

Ayetullah: Pek çok şey yapmaya kadir bir Arap peygamber.

Brokar: Balkanlı bir kişi.

Ayrıntı: Dikkate almamız gerekmeyen, çok küçük bir sayı.

Balerin: Balonun kraliçesi.

İhtiyat: Kâğıt oynamak filan için kullanılan gizli bir yer.

Baraka: Üç direkli, eski tip bir yelkenli.

Barometre: Med ve Cezir arasındaki uzaklığı ölçen bir alet.

Bedevi: Çöl izcisi.

Trilyon: Dünyadaki en son sayı.

Damat: İlk kez evlenen erkek.

Kuyu: Yeraltındaki baca.

Ondalık: On gram ağırlığında bir çizgi.

Elmas: Bir kadının boynunun etrafında parıldayan şey.

Dalgıç hücresi: Köpek balıklarını uzakta tutmaya yarayan bir alet.

Yazar: Ölünce TV'de gösterilen kişi.

Yabancı sözcük: Nasıl yazılacağını unuttuğumuz bir sözcüğün yerine kullanabileceğimiz bir başka sözcük.

Donma noktası: Kışın donun eridiği nokta.

Yerküresi: Dünyanın top biçiminde algılanmış hali.

Yabancı dilde deyimler: Pek bir anlamı olmayan, küçük İngilizce sözcükler.

Gömüt: Mezardan gelen gümbürtüyle aynı şey.

Dul: Öküzünü kaybetmiş inek.

Tanrı: Her an, her yerde olabilecek kadar süratli, sakallı, yaşlı bir adam.

Beyin yıkama: Yirmi yıldan fazla bir süre insanın kafasına damlayan bir damla.

Selam: Üniformalı bir askerin başına uzanması.

Hormonlar: Kapı kapı dolaşıp İsa'yı anlatan birtakım kişiler.

Eyyamı bahur: Ayın son üç günü.

İglo: Grönland'da bir buzhane.

Enfiltrasyon: Paranın azalması.

Japon: Eğik elmacık kemikleri ve sarı gözleri vardır.

Ekinoks: Günün eşit uzunlukta olduğu gün.

Kanibal: Kendi kendini yiyebilen insan.

Kano: İki ucu eşit uzunlukta olan bir gemi.

Kapitülasyon: Paraşütle atlayan pilot.

Kayzer: Eski zamanlardaki Çin kralı.

Solak: Kaşığı başka bir elinde tutan kişi.

MATEMATİK-FİZİK-TEKNİK

Matematik ya da fiziğin özel bir yetenek gerektirdiğine dair yaygın bir kanı vardır. Bu yetenek bir insanda ya vardır ya da yoktur diye düşünülür. Bir nesil öncesine kadar bu inanış doğrudan cinsiyetle ilişkiliydi. Kız öğrenciler isterlerse bu tür erkek konularından muaf olabilirlerdi. İnsanın matematik ve fizik öğrenebilmesi için özel, doğuştan yeteneklere sahip olması gerektiğine dair bu inanç, batıl bir inançtır. Öte yandan aşağıdaki alıntılar insanı kolayca batıl inançlara kapılmaya itebilir.

MATEMATİK

Suda çok miktarda balık yaşar - hemen hemen dünyadaki bütün sayılar kadar.

Onda bir, on kronun vergi ödendikten sonra geriye kalan kısmıdır.

"Yüzde" yabancı kökenli bir sözcüktür ve 100 anlamına gelir. Bir şey yüzde ona satılıyorsa ucuzluk var demektir.

Hesap tahtası, tahta ve bilyelerden ibaret eski tür bir hesap makinesidir.

Metre küp, her tarafı aynı büyüklükte olan bir kasanın içine sığacak miktarda metre demektir.

Bazılarının doğuştan matematiğe yetenekleri vardır, bazılarının da yoktur. Ama onların da mutlaka başka bir şeye yeteneği vardır. Kızların matematikle uğraşması pek akıllıca bir iş değildir, erkekler bu işe daha yatkındır. Tabii biz kızlar da erkeklerin yapamadığı pek çok şeyi yapabiliriz. Bence matematikte en zor şey çıkarma. İki sayısının önünde bir çizgi duruyorsa bu eksi demek. Yani eksi iki elma. Bence insanın ya iki elması vardır ya da hiç elması yoktur, ya o ya bu... Üçgenler ve dairelerde de anlamadığım şeyler var ama şimdi anlatması zor. Sonuç olarak matematik en iyi dersim sayılmaz. Ama anlamıyorum diye matematikten nefret ettiğimi de söyleyemem.

Pi, her dairenin içinde görünmeden giden Yunanca bir harftir. Merkez, geometride bir noktadır. Merkez, daireye eşit uzaklıktadır.

Dik açılı bir üçgen, bir köşesi açılı, diğer iki köşesi sıkışık olan bir üçgendir.

FİZİK VE KİMYA

Fizikteki kuralların dışına hiçbir zaman çıkmamalıyız. Yoksa her şey ters gider. Bu, 1746'da İ. Newton tarafından çıkarılan ağırlık yasası için de geçerlidir. Bu yasa, o zamandan beri dünyadaki tüm yaşam için çok önemli bir rol oynamıştır.

Atomlar dünyadaki en küçük şeylerdir. Güney Amerika'daki yerlerde bulunurlar ki oralara da gitmek çok zordur.

Sıvı kaygan bir kavramdır. Isıyla ters orantılı olarak değişir. Suyun formülü H_2O'dur, ama artık bunu eczaneler ve yaşlı denizcilerden başka kullanan yok. Su 100 derecede öter.

Üstümüze bir kazak daha giymek istediğimiz noktaya gelmişsek, donma noktasındayız demektir.

Üç çeşit gaz bulunur: Şehir gazı, deniz gazı ve doğal gaz. Sonuncusu, hayvanların gerisinden çıkan gaz türüdür.

Alaşım, çelik kadar güçlü olsun diye birbirine kaynak yapılan iki değişik demir parçasıdır.

Sarkaç bir o yana bir yana sallanıp hiçbir yere varamayan bir küredir.

Işık korkunç bir hıza sahiptir. Güneşi asıl doğuşundan sekiz dakika sonra ufukta görebiliriz.

Ohm yasası, ilk bulunduğu sırada insanların elektriğe karşı nasıl direniş gösterdiklerini anlatan bir yasadır.

TEKNİK

Su gücü, insan gücü ve atom gücü

Norveç'te elektrik dokunaklı bir şekilde ucuzdur. Doğal olduğu için çok ucuzdur. Elektriği dik nehirlerden su boruları yardımıyla Norveç'teki evlere akıtırlar. Elektrik bazen öyle ucuzdur ki banyonun ışığını bütün yıl açık bırakabiliriz. İsveç'te de nehirler olmasına rağmen İsveçliler atomlarla uğraşıyorlar. Atomlarsa barut kadar tehlikeli. Danimarka'da ne nehir ne de atomlar var. Yine de Danimarkalılar ellerinden geleni yapıyorlar.

Eskiden sadece insan gücü kullanılırdı, şimdi yavaş yavaş atom gücüne doğru gidiyoruz.

Su tesisatı

Günümüzde sulama otomatik olarak yapılıyor, ama eski-

den çok daha farklıydı. O zamanlar söğüt ağacıyla su ararlardı. Ağaç birdenbire kuruyup yaprakları dökülünce orada içme suyu var demekti. O zaman oraya bir su kulesi dikilir, insanlar da gelip ihtiyaçları kadar su satın alabilirlerdi.

Taşıtlar

Tekerlek icat edildiği zaman bir yerden başka bir yere gitmek mümkün oldu. Tekerlekleri dörder dörder koyarak at arabasını icat ettikleri zaman gerçekten hız yapmaya başlayabildiler. Sonraları at arabası pek çok komik taşıtın babası oldu.

Demiryolu tahminlerimizin tersine, demirden yapılmış bir yol anlamına gelmez. Bir yerden başka bir yere giden pek çok ray anlamına gelir. İlk tren, sabah saat onda Merkez İstasyon'dan yola çıktı. Önünde iki tane at vardı. İlk tramvaylar da böyleydi. Ama onların rengi sarıydı. Atlar ölünce birisi lokomotifi keşfetti. Trenler çok hızlı gitmediği için istasyon yoktu, ama trene hızla inip binebilmek için eşik vardı.

Yüzyılımızın başında arabalar yepyeniydi. Çuh çuh yolda süzülürken güneş gibi parlarlardı. Şimdilerde arabaların çoğu paslı ve sürülmeyecek kadar tehlikeli.

Eldeki dizeli kullanmak için dizelle giden araba icat etmeye karar verildi ve başarıldı.

Bisiklet için en büyük anlama gelen alet, bisiklet pompasıdır herhalde.

Modern zamanlar

Günümüzde fabrikalarda işler daha kolay yapılmakta. Montaj bandı ortaya çıktığından beri daha az işçiye gerek

duyuluyor. Yakında bilgisayarlar ve robotlar sayesinde montaj bandı da eski moda olacak. Her şey öyle hızlı ilerliyor ki insana ağzı açık, olan biteni seyretmekten başka yapacak bir şey kalmıyor. Bu durumdan ötürü işsiz kalanlar çok, tamam ama, onların da parayı ödeyecek olanın bizler olduğunu düşünmeden sigortadan para isteyip durmaları gerekmez herhalde! Bazılarına göre yeni tekniği reddedip, yine fabrikalara daha çok işçi almalıymışız - böylelerine makine düşmanı deniyor. Acaba bu kişiler çekiç ve keskiyle nasıl elektronik saat yapılabileceğini düşünüyorlar mı? Bence hiç de düşünmüyorlar.

Küçük, büyük buluşlar

Mikroskop iki delikle, kenarlardaki düğmeleri döndürünce canlanan bir parça tükürükten oluşur.

Elektronik saat, saati tam tamına gösterir; önce saatleri ve dakikaları hesaplamamıza gerek kalmaz.

Elektrik lambası bulununca gaz lambası sona erdi.

HAYVANBİLİM

İlkokulda hayvanların durumu pek iyi sayılmaz. Bazısı tanımlar dünyasından yarasız sıyrılsa da, kimisi ciddi yaralar alabilmektedir. Aşağıda göreceğimiz gibi ilginç mutasyonlar da ortaya çıkabilir.

Vahşi hayvanlar

Fil, kocaman ve iyi huylu bir hayvandır. Bir fareyi bile incitemez. Filler yüzyıl öncesini bile unutmazlar. Doğu'da filler, traktör ve harman makinesi gibi büyük makinelerin yerine kullanılırdı. Filler sirklerde seve seve gösteri yaparlar. İnsanlar fillere hortumlarının ucunda durmayı bile öğretmişlerdir. Bunun için her seferinde bir kesme şeker yeter.

Zebra, yazları Afrika'da, kışları hayvanat bahçesinde yaşayan, çizgili bir hayvandır.

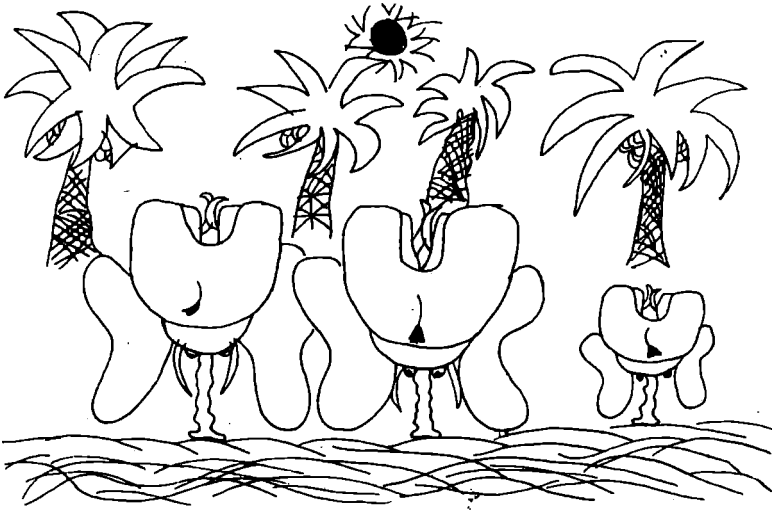
Zürafanın tarifesi çok kolay: Uzun bir boyun ve dört bacak. Sincabı çizmesi çok daha zor.

Aslan, sarı gözleri ve korkunc sesiyle hep tehlikeli bir hayvan olagelmiştir. Şimdi neyse ki kapısını hep kilitliyorlar.

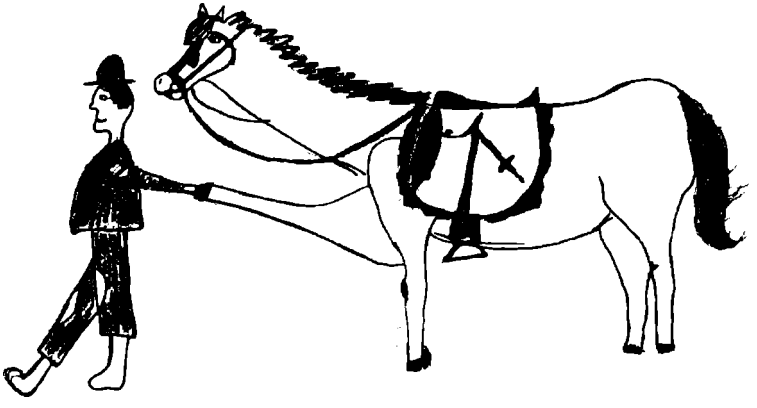
Ekvator boyunca tropik ormanlar uzanır. Tropik orman-

larda vahşi hayvanlar ve rengârenk kuşlar yaşar. En tehlikeli hayvan, vahşi ormanların engereği olarak bilinen çıngıraklı yılandır. Tropik ormanlardaki nehirlerde, en tehlikeli yırtıcı hayvanlardan biri olan timsah yaşar. Timsahın dişleri zik-zak gibi ve sivridir, gözleri kötülükten sapsarı ışıldar. Timsah derisi, ipekten sonra en değerli maddedir. Bu tür hayvanları sadece şehirdeki güzel bayanlar giyerler.

Vahşice öldürmek diğer hayvanlardan daha çok vahşi hayvanlara özgüdür. En kötüsü de aniden ve sessizce yaklaşıp maymunun boynunu bükerek kıran panter olmalı. Bir kaplan da bunun hemen hemen aynısını yapabilir.

"İnsanlar fillere hortumlarının ucunda durmayı bile öğretmişlerdir."
Michelle

"İnsan şehre atıyla inip tehlikeli bir kavşağa gelmişse, yapılacak en iyi şey at elinden tutup karşıya geçirmektir. Böylece at emniyette olmuş olur."
Nathalie

Evcil hayvanlar

Bir Çin köpeği olmasına rağmen Pekin köpeği'çekik gözlü ve uzun kulaklı değildir.

Köpeğimiz melezle çoban köpeği arası bir şey ama çoban köpeğinden çok meleze benziyor. Genellikle halinden memnun olmakla beraber bazen evden kaçtığı oluyor. Bazen onu biz buluyoruz ama birkaç kere de polis buldu. O da o zaman çok utandı. Bazen sözümüzü dinlemek istemiyor. Böyle yaptığı zamanlar babam köprücük kemiğinden tuttuğu gibi onu bahçeye atıyor. O da günlerce orada uluyup duruyor.

Kediler çok değişik şeylerdir. Man Adası'ndaki kediler kuyruksuz olur. Akdeniz'deki yarımadalardan birinde de

kedilerin tek bacağı eksiktir.

İnsan şehre atıyla inip tehlikeli bir kavşağa gelmişse, yapılacak en iyi şey atı elinden tutup karşıya geçirmektir. Böylece at emniyette olmuş olur.

En bilinen evcil hayvanlardan biri sinektir. Sineğin altı bacağı ve beş kanadı vardır. Daha önce vurulup öldürülmediği takdirde bir sinek normal olarak sekiz gün yaşar.

Bir buçuk yıldır en sevdiğim evcil hayvan bir sıçan. Sıçanımın adı Per. İneklerinki gibi siyah benekleri var. Önce karton bir kutuda yaşıyordu, şimdi doğru dürüst bir kafesi var. Kafesine isterse asılıp sallanabilsin diye bir salıncak ve biraz ip koyduk. Su ve yiyecek kabı da var, tıpkı bir kuş gibi. Yazları kafesin altını çıkarıp kafesi otların üzerine koyuyoruz. Sıçanım hareket ettikçe biz de kafesi hareket ettiriyoruz. Bir keresinde kaçıp komşunun bahçesine gitti. Komşunun da kocaman bir köpeği vardı. Bir şey olacak diye aklımız çıktı. Ama hayır, köpek her zamanki gibi havlayıp durdu o kadar. Bir süre sonra da Per gelip yeniden kafesine girmek istedi. Bunların dışında Per yılın yarısını havuç yiyerek geçirir.

Kuşlar

Balıkların tersine ördekler denizin üstünde yaşayan hayvanlardır. Ördeklerin pek çok çeşidi vardır. En güzellerinden biri karabatak ile onun dişisidir. Ördeklerin en korkunç düşmanı keskin dişleriyle saldıran av köpekleridir.

Guguk kuşu guguk kuşları ailesindendir. Yumurtalarını başkalarının yuvasına bırakıp çocuklarını başkalarına baktıran guguk kuşlarının pek de iyi anaç tavuklar olduklarını söyleyemeyiz.

Horoz sabahları erken kalkmak zorundadır. Kalkar kalkmaz bir dala tüneyip avaz avaz ötmeye başlar. Bir horozun bundan başka görevleri de vardır. Örneğin yumurtadan civciv çıkacağı zaman, önce horozun yumurtanın üzerinde on beş dakika yatması gerekir.

Ardıç kuşu yazları mağarasında, kışları insanların karlar üzerine attığı yemleri yiyerek yaşayan bir hayvandır.

Suda yaşayan hayvanlar

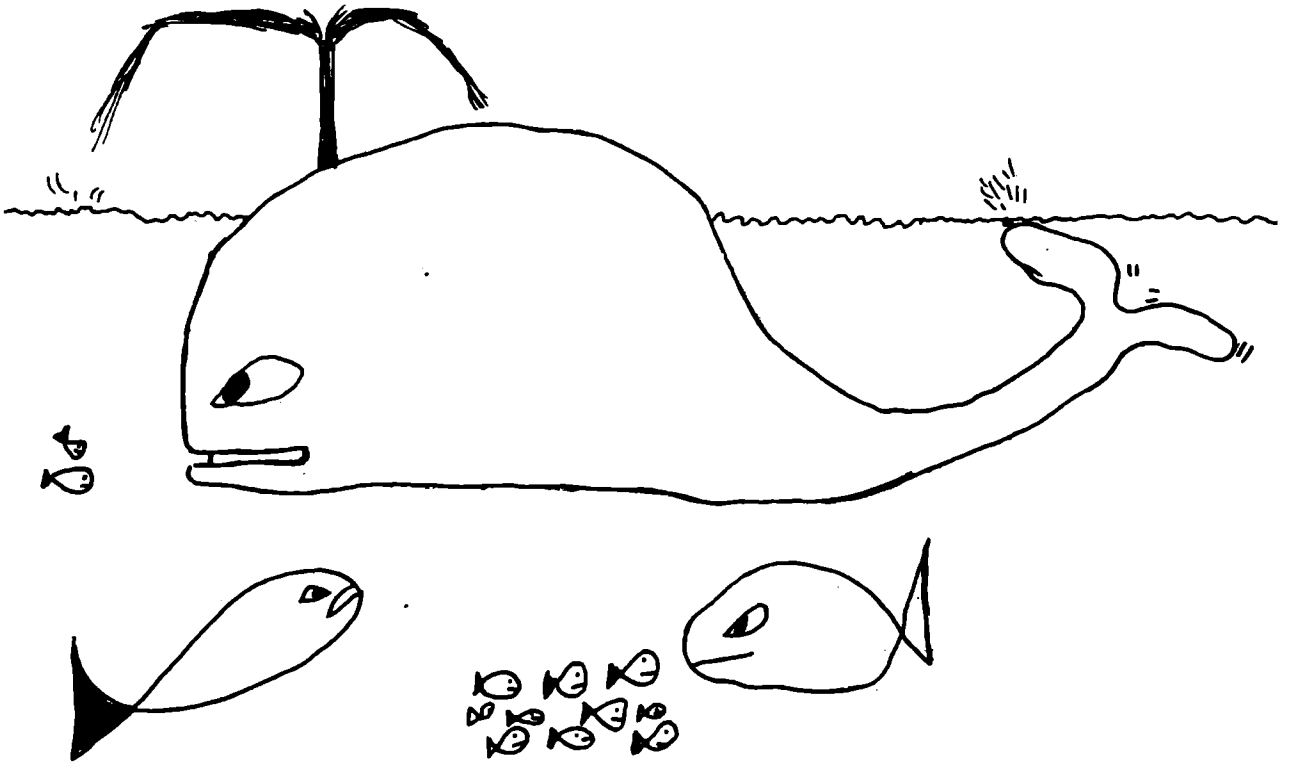
Fokun solungaçları olmasaydı fok olmazdı. Karada yaşayan başka bir hayvan olurdu.

Ton balığı ilk yakalandığında kocamandır. Sonra fabrikalarda tam bir konservenin içine sığacak kadar küçültülür.

Mavi balina bilinen en büyük yeraltı hayvanıdır. Okyanuslar kadar mavi olan balina, uzun gezilerinde tam bir denizaltı gibi hareket eder. Ancak arada bir nerede olduğunu görmek için su yüzüne çıkıp su püskürtür. Ayrıca balinalar, aralarında çok mesafe olsa bile suyun altında birbirleriyle konuşabilirler. Tabii konuştukları şeyleri biz anlayamayız. Balinalar, balık, köpek balığı ve mağara gibi ağızlarının önünden geçen her ne varsa onu yiyerek beslenirler. Üreme dönemlerinde balinalar havaya fırlayıp birbirlerine "küt" diye çarparlar. Bundan doğan bebecik kısa zamanda anne ve babası kadar güçlü ve mavi bir balina olur.

İki çeşit yengeç vardır: Su yengeci ve kara yengeci. Bunlar birbirlerine hiç karışmadan ayrı ayrı yaşarlar. İyi ki de böyle yaparlar, çünkü birbirlerine hiç tahammül edemezler.

Pisi balığı kırmızı benekli olur. Balıkçılar onları dil balığıyla karıştırmasın diye.

"Balina arada bir nerede olduğunu görmek için su yüzüne çıkıp su püskürtür." Stian

Küçük hayvanlar

Nasıl kütük karıncaları varsa, ağaç bitleri de vardır. Kereste biti de denen bu hayvanlar mavi gözle görülemeyecek kadar küçük olurlar.

Köstebek toprak altında yaşayan küçük, sessiz bir hayvandır. Canı isteyince tarlalarda küçük volkanlar yapar. Biz de boş bira şişeleri ve kapanlarla onlara savaş açarız.

Solucan müteşekkir bir hayvandır. Azıcık yemek yer ve kolayca evcilleştirilebilir. Hem balıkçılıkta hem de tarımcılıkta kullanılır.

Dünyanın en küçük hayvanı bakteri veya yüzdeki siyah noktalardır. Ben hiç bakteri görmedim.

Salyangoz ve kaplumbağalar yavaş hareket eden hayvanlardır, çünkü evlerini sırtlarında taşırlar. Salyangozun evine salyangoz kabuğu, kaplumbağanın evine kaplama kabuk denir.

Hayvanlar hakkında

Dedem kelebek biriktirir. Kelebekleri ince bir iğneyle çarmıha gerip aç susuz, cam bir kutunun içine tıkar. Bu durumda bir kelebek olmak çok kötü bir şey olmalı.

Sadece köylüler şarbon hastalığına yakalanır; şehirdekilerin o kadar korkması gerekmez.

İnek öküzle buzağı yapmak için birleşir, öküzse canı istediği için.

İneği döllemek veterinerin görevidir. Bunu nasıl yaptığına bağlı olarak, birkaç yıl sonra ya bir inek yavrusu ya da bir öküz yavrusu doğar.

Hayvanların da kanibal olanı vardır. Örneğin domuzlar kendi kendilerini yiyebilirler.

COĞRAFYA

Dünyanın, ha deyince bir fikir sahibi olunacak kadar kolay bir görünümü yok. Hele bir de insan küçükse! Dünya hakkında televizyonda ve okulda anlatılanlardan başka güvenilir bir kaynak kalmıyor o zaman. Tabü bir de kendi uydurmalarımızdan... Aşağıda bu sonuncuya örnekler veriyoruz.

Grönland Adası

Grönland Adası'nda hâlâ buzul çağı yaşanmakta. Burada yazlar dehşetli soğuk, kışlarsa buzdağıdır. Grönland halkı heyecanla taş devrinin başlamasını beklemektedir.

ABD

ABD ve Sovyetler Birliği, dünyanın en büyük iki süper marketidir. Amerika devletleri çok dağlık bir doğaya sahiptir; öyle ki bir tepe bir diğerinden daha yüksektir.

Rusya

Rusya'da kışlar soğuk geçer. Tundralar insanların kürk bereler taktığı Moskova'ya kadar uzanır. Kışın karla kapla-

nan bölgelere Beyaz Rusya, ülkenin geri kalanına da Ukrayna denir. Rusya'nın başşehri Moskova'dır. En büyük nehri Tuna Nehri'dir. Böyle saatlerce devam edebilirim saymaya.... İnsan olarak iyi kalpli olan Ruslar sık sık birbirlerini yanak yanağa öperler.

Fransa

Fransa biraz acayip bir ülkedir. Fransızlar salyangoz ve kurbağa yiyerek beslenir, üstelik birbirleriyle sol elle merhabalaşırlar. Başkent Paris'te Eyfel Kulesi denen acayip bir kule vardır. Son çare olarak burayı deneyenlerin sayısı epey fazladır.

Mısır

Mısır, kumdan ve develerden oluşan büyük bir ülkedir. Halkın geçim kaynağı hurma ve turistlerdir. Ancak insanlar çoğunlukla açtırlar. Güneş cayır cayır yaktığı için çölü ve develeri günde birkaç kez Nil Nehri'yle sulamak zorunda kalırlar. Bunun için epeyce su biriktirebilen bir baraj yapmışlardır. Piramitlere gelince, onlar Ortaçağ'dan kalma kral saraylarıdır. Bugün içlerinde pek yaşayan kalmamıştır.

İran

İran'ın eski adı Farsistan, bugünkü adı ise Irak'tır. İran çok kutsal bir ülke olduğu için kadınlar ve erkekler birbirlerini görmeden yetiştirilirler. Kadınlar evdeyken dışarıdan görünmemek için lambalarını yakmazlar. Sokaktayken de tanınmamak için yüzlerine bir örtü örterler. İnsanlar İslamandır. Tüm kalpleriyle Kurand'a inanırlar. Kurand ise İncil'in Arapçaya tercüme edilmiş halidir. Bu dilde İsa'ya

Muhammed, Tanrı'ya da Allah denir.

İtalya

İtalya'nın güneyinde Brezilya isimli küçük bir ada vardır. Bu adada insanların başlıca geçim kaynağı makarna, zeytin ve Mafya'dır. Bazı yerler öyle sulaktır ki insanların buralardaki en önemli ulaşım aracı konsollardır.

Çin

Dünyanın öbür ucunda Çinliler yaşar. Çin'de geceyken, Norveç'te yazdır.

Şehirler

Dünyanın pek çok köşesinde insanlar ülkelerinden kalkıp şehirlere göç ederler. Asıl olarak köylü oldukları için tavşan ve başka tür küçük hayvanlar satarak geçimlerini sağlamaya çalışırlar. Ancak bunu çoğu kez başaramadıklarından, eninde sonunda şehirdeki diğer insanlar gibi yaşamaya başlayıp, kendilerine adam gibi bir iş bulurlar.

Başşehir, içinde en çok baş bulunan şehirdir. Burada kral, kraliçe ve tüm parlamento yaşar. Başşehrin tersine eyalet denir. Eyaletlerde büyük ve küçük baş hayvanlara rastlarız. Buralarda insanlar çok daha yardımseverdir.

Tokyo, 20 milyarın üstünde nüfusuyla dünyanın en büyük şehridir. Burada metre kareye 50 kişi düşer.

Tepeler

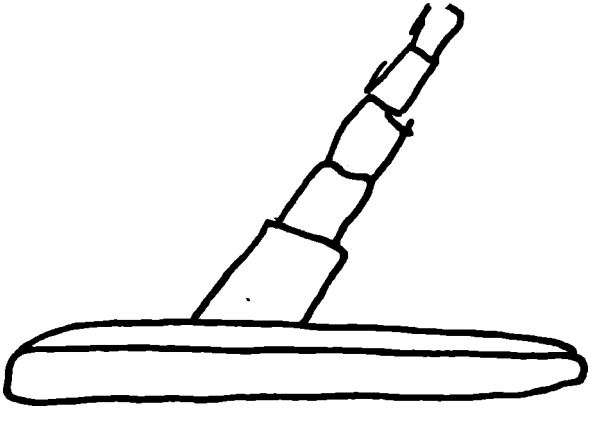
Norveç'teki dağlar başlangıçta epey küçüktüler. Sonraları biraz büyüdüler; şimdiyse tam anlamıyla büyümüş olduklarını söyleyebiliriz.

Dünyanın en yüksek noktalarından biri Pizza'daki eğri kuledir.

Himalaya dünyanın en yüksek dağıdır. 1955 yılında İngilizler tarafından ele geçirilmiştir.

Alpler'deki dik dağlara ancak doğuştan dağcı olanlar tırmanabilir.

Dünyanın huzuru kaçınca çatlaklar yaratıp deprem yapar. 1917'de Vezüv sınırlarından taşıp pek çok insanı boğduğunda da böyle olmuştu.

"Dünyanın en yüksek noktalarından biri Pizza'daki eğri kuledir." Petter

Nüfus

Meksikalılar dünyanın en tembel insanıdırlar. Yataklarında yatıp uyumadıkları zamanlarda kulübelerinin dışında kestiriyorlardır mutlaka.

İnsanlık iki ırka ayrılır: Beyaz ırk ve renkli ırk.

Bir zenciyle bir beyaz aslında tıpatıp aynıdır. Aralarındaki tek fark zencinin kıvırcık saçlı olmasıdır.

Beyaz insanların çoğu aslında beyaz değil, deri rengindedir.

Bir zenci kendisinin gölgesidir, o kadar.

ASTRONOMİ

Güneşin altında daha neler neler var...

Dünya

Başlangıçta yalnızca ateş ve su vardı. Ateş ve su birbirine düşmandı. En sonunda su taşıp ateşi söndürdü.

Eski insanlar dünyanın bir tepsi gibi düz olduğunu sanıyorlardı. Oysa biz şimdi dünyanın bir tepsi gibi yuvarlak olduğunu biliyoruz. Dünyanın en büyük düşünürlerinin bile dünyanın düz olduğuna inanmış olmaları ne acayip! Okumuş yazmış, koskoca adamlar olmalarına rağmen! Havanın nerede bitip, uzayın nerede başladığını hâlâ bilmiyoruz. Bizden başka canlı olup olmadığı da büyük bir bilmece.

Dünya büyüdükçe ağırlaşır. Dünya ne kadar büyükse, yerçekimi kuvveti de o kadar fazladır. Ayda uçarak yürünmesinin nedeni de budur. Yerçekimi kuvveti olmasaydı biz de dünyanın etrafında uçup dururduk. Evler havada döner dolaşır, uçaklar yere inmekte güçlük çekerdi. Gelgitin de bunlarla bir ilgisi var. Aya bağlı olarak yerçekiminin fazla güçlü olmadığı zamanlar su göğe doğru yükselir ve bu

olaya "gel" denir. Tersine de "git" denir.

Güneş

Güneş böyle parlamasaydı, günün her saatinde elektrik yakmamız gerekirdi. Ya buna kimin gücü yeterdi?

Güneşin sıcaklığı bir milyon dereceden fazladır. Neyse ki gölgede ısı epeyce düşer. Güneş tutulması ender görülen bir olaydır. Sadece dünya güneşin önüne geçince olur. Işık hızından ötürü güneş aslında doğmadan önce batar. Çok ilginç bir şey!

Ay

Ay arka tarafını yılda yalnız bir kez gösterir. Onun için bunu görmek isteyenlerin sabah erken kalkması gerekir.

İki ayda bir ay ikiye bölünür. Bu iki parça sırayla gökyüzünde görünür.

Ay ışınları denizi kumsaldan çekip bıraktığı zaman gelgit olur. Bu olay istenirse haftada birkaç kez tekrarlanabilir.

Yıldızlar ve gezegenler

Güney yarımküre iflah olmaz bir yerdir. Burada yıldızlar tepetaklaktır; güneş ters yöne gider; iyice tersi dönmemişse ay arka yüzünü gösterir. Benim amcam orada bulunmuş.

Samanyolu'na böyle denmesine rağmen aslında yol değildir. Küçük küçük bir sürü yıldızdan oluşan bir tarladır. Kuyrukluyıldız da alev alev yanan kuyruğuyla uzayda dolaşan bir yıldız püskürtecidir.

Dünyanın 12 gezegeninde pek hayat yoktur. Bunlar, gök-

yüzünde anlamsız, amaçsız dolaşan kürelerdir.

Artıkyıl, fazla yıldız artmış yıla denir.

Bir ışık yılı, iki yıldız arasındaki uzaklıktır.

Horoskop yıldızları saymaya yarayan bir araçtır.

Kılavuz

Dünyanın dört köşesi vardır. Bu köşelere bir pusula ve kuvvetli bir dürbünle ulaşabiliriz.

Astroloji

Hem Kova hem de Başak, Oğlak Söylencesi'ndedir.

Nişancı ile Bakire birbirleriyle ilişkiye girince fırtına kopar[1].

Boğa Burcu'ndan olanların imtihandan kötü not almaya hakları vardır.

Her şeyin başında Tanrı gelir. Tüm dünyayı ve güneşin epey büyük bir kısmını yaratan hep O'dur.

1. Eski deyişle Bakire ve Nişancı, Başak ve Yay burçlarına karşılık gelmektedir. -ç.n.

GÖVDEMİZ

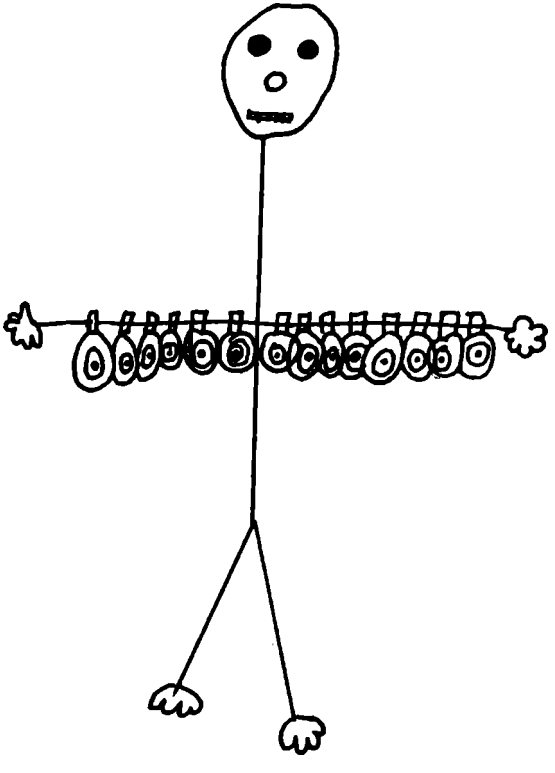
Çocuklar gövdelerini merak eder, nasıl çalıştığını öğrenmek isterler. Ancak aşağıdaki ifadelerden de görülebileceği gibi, her zaman, her şeyi anlamaları mümkün olmayabilir.

Gövdemiz hakkında birkaç söz

Doğar doğmaz ilk sahip olduğumuz şey gövdemizdir. Gövdemizle doğarız; onun dışındaki her şey sonradan gelir. Sahip olduğumuz en önemli şey yine gövdemizdir. Gövdemiz olmadan hiçbir iş yapamayacağımız için, ona iyi bakmamız gerekir. Bol, düzenli yemeli ve içmeliyiz. Kazalardan ve benzeri mahallerden kaçınmalıyız. Gövdemize sağlayabileceğimiz en büyük fayda, sabahları erken kalkıp ormanda yürüyüşe çıkmaktır. Böylece gecenin uykusundan uyanıp, günün dertlerine kendimizi hazırlamış oluruz. Gövdemize sağlayabileceğimiz ikinci büyük fayda, kahvesiz, güzel bir kahvaltı çekmektir.

Ben formumu korumak için her sabah mısır bulamacı yerim. Öğlen ve akşam yemekleri de mümkün olduğunca bol kalorili olmalıdır. Bu kurallara uyarsak, vücudumuzu hastalıklardan ve benzeri kötülüklerden korumuş oluruz. Beden hareketleri yapmak da aynı derecede önemlidir.

Sadece beden eğitimi derslerinde değil tabii, diğer zamanlarda da. Eskiden sabah jimnastiği diye bir şey varmış. Bunu şimdi bizler de hatırlasak iyi ederiz. Bir de insan ne kadar çok araba kullanırsa, o kadar şişmanlayıp güçlenir. Bunun sonu da hayra alamet değildir. Günümüzde iyi doktor ve hastaneler bulunduğuna şükretmeliyiz.

"İskelet, etleri taşımaya yarayan bir çatıdır". Cesilie

İskelet

En içimizde iskelet yer alır. İskelet, etleri taşımaya yarayan bir çatıdır. Etin üzerinde farklı renklerde olabilen bir tür örtü, yani deri bulunur. Kemikler yıllar geçtikçe ufalanan bir çeşit tebeşirden oluşur. Ölünce bizden geriye sadece bir tutam toz kalır. Kazayla bacağımızı kırarsak alçı yapılır. Tam üç ay koltuk değnekleriyle yürümek zorunda kalırız. Gövdemizdeki en güçlü organlar diz, dirsek ve alındır. Köprücük kemiğinin kuşlardaki karşılığı kanat kemiğidir. Buna da köprücük kemiği denir. Gövdemizde bir sürü yer adı vardır. İyi doktorlar bunları ezbere bilirler.

Kan dolaşımı

Nabız, atardamardan boşalan bir kan çeşididir. Eğer nabız kırılacak olursa hemen ölürüz. Gövde, kan damarları ve su damarları olarak ikiye ayrılır. Kan kalbe, su da gözlere gider - özellikle insan üzülünce. Kan ciğerlere gelince bir güzel havalandırılır, sonra bir kez daha kan dolaşımına girer. Gövdemizdeki en önemli kan vücudu, kalbimizdir. Pek çok insan kalpten ölür. Her gün ileri geri koşarak bunu önleyebiliriz.

Dişler

İlk diş ağzımızda çıkar. Sonra başka başka dişler gelir. En sonunda da dişler teker teker düşer. Beyaz oldukları için ilk çıkan dişlere süt dişleri denir. Dişler gitgide sararıp kararır. Neyse ki diş macunu sayesinde dişlerimizi beyaza boyayabiliriz. Diş macunu florluysa dişlerimiz daha az çürür. Dişlerimizde delik açan dişçinin ta kendisidir. Ama sonra onları gümüşle dolduran yine dişçidir. Zenginler gümüş yerine altın kullanırlar. Dişlerimiz hem etobur, hem oto-

burdur. Ön dişlerle köşe dişler etleri, azı dişleri de sebzeleri çiğnemeye yarar.

Hafıza

Hafıza, başımızın içinde yer alan, büyük ve gri bir loptur. Yaşlandıkça bu lop küçülüp kararır. Hafızanın zayıflama nedeni, beynin ön tarafına bir perde inmesidir. Okulda sık sık başımıza gelir bu. Yaşlandıkça hafıza zayıflar. Yaşlı bir insanın hatırlayabildiği tek şey, torunlarının yaş günüdür.

Hastalıklar

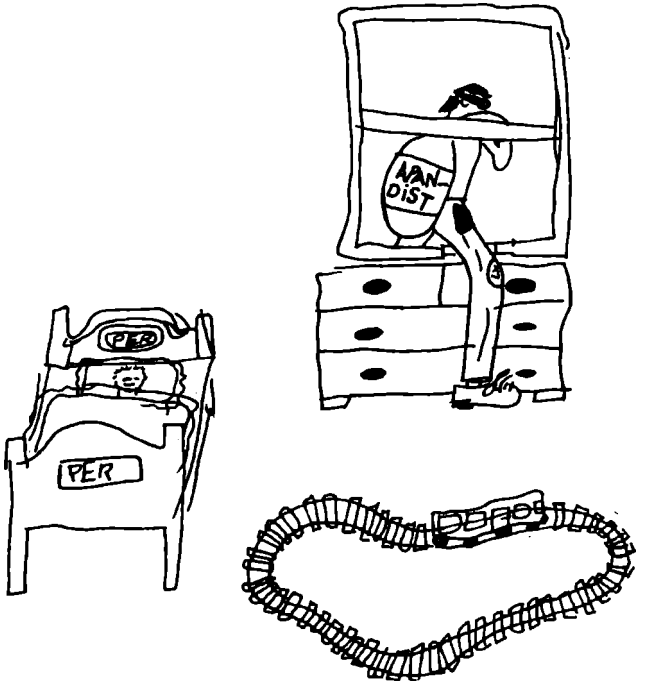
Annem hastalık meselesini çok abartıyor. Ne zaman üstüste üç kere öksürsem "Meraklanmayın, kendiliğinden geçer," desin diye doktoru arıyor. Başka bir şey de şudur: Süt yanlışlıkla nefes borumuza kaçınca ishal oluruz.

Kirli denizde yüzersek bizi deniz tutabilir. Genelde su konusunda çok dikkatli olmamız gerekir. Çok dibe dalarsak dizimiz su toplayabilir.

Herhangi bir nedenle ateşlenince termometre kullanmalıyız. Termometre popomuzun sıcaklığını ölçen bir alettir. 40 derecenin üzerindeki sıcaklıklarda burayı havalandırmamız gerekir. Yüksek ateşi düşürmenin bir başka yolu da yüzümüze soğuk su çarpmaktır.

Apandist tehlikeli bir hastalıktır. Geceleyin bir hırsız gibi gelir; sabaha boğazımıza bıçak dayanmış gibi uyanırız.

Ülser başa dert olabilir. Tendürtiyot ve plasterle geçmezse daha güçlü şeylere başvurmamız gerekir.

"Apandist tehlikeli bir hastalıktır. Geceleyin bir hırsız gibi gelir." Henriette

Faydalı öğütler

Şişmansanız günde bir kaçkez oruç tutun. Zayıflamanıza yardım eder.

Engerek yılanı tarafından ısırılacak olursanız, yılanı kuyruğundan tutup kafasını ağır bir taşa vurun. 15 dakikada ölür.

Açlıkla mücadele etmenin pek çok yolu vardır. En etkili yöntem, açlığınız geçene kadar nefesinizi tutmaktır.

Ayaktaki mantar, ayağı dört gün süreyle kuvvetli bir sülfürik asitte tutmak suretiyle derhal yok olur.

Tıbbi sözlük:
(Kalça) leğen(i): Hastane yatağında kullanılan bir tür lazımlık.
Adem elması: Boğazda bir nokta. Bu ad, Havva ile yılandan kaynaklanmaktadır.
Soğan: Sıvı söktürücü, ağlatan bir madde.
Altın humması (sarı humma): Çin'deki en korkunç hastalık.
Aşil kirişi: Kırışmaya en müsait bölge.
Göbek: Karnın en yüksek noktası. Eskiden doğum kanalı olarak kullanılırdı.
Endişe: Varolmayan korku.
Virüs: İnsandan insana hoplayıp, insanın gözlerini kızartan küçük bir hayvan.
Yumruk: Boğaza tıkanan, gözyaşlarıyla dolu bir çıkıntı.

"Ayaktaki mantar, ayağı dört gün süreyle kuvveli bir sülfürik asitle tutmak suretiyle derhal yok olur." Henrik

BESLENME

Bir öğrencinin gayet yerinde belirttiği gibi, "İnsan sadece taş toprakla yaşayamaz". Arada bir bileşimi bu kadar basit olmayan, daha yumuşak besinler de almalıyız. Çocuklar bunun farkında. Aşağıdaki alıntılara bakınca bunu siz de göreceksiniz.

Sebze bahçesi

İyi beslenmenin ilk koşulu zararlı yiyeceklerden, öncelikle de şekerden uzak durmaktır. Şeker, çok dikkat etmemiz gereken kuvvetli bir zehirdir aslında. Şeker kalpte kirece dönüşür. Böyle birçok yıl geçiren insanların ölerek bir son bulmasına hiç şaşmamak gerek. Bundan kaçınmak için pasta, tatlı ve gazozdan uzak durmalı, bunların yerine kendi ektiğimiz şeyleri koymalıyız.

Çok dikkatli olmamız gereken başka bir zehir de yağdır. Yağı tümüyle kesmeli, onu, vücudunda zerre kadar yağ olmayan kuşlara saklamalıyız. Her gün midemizi doldurduğumuz bu ıvır-zıvır yerine bir bahçemiz, en iyisi de bir sebze bahçemiz olmalı. Vitaminlerin boy attığı böyle bir bahçeden vücudumuz sınırsız faydalar sağlayabilir. Doğal gübreyle bile nefis havuçlar, pırasalar, lahanalar ve daha pek

pek çok şey elde edebiliriz.

Sağlıklı olmak için böyle bir bahçede pirinç ve fasulyeyi de unutmamalıyız. Bahçede peynir yetiştiremeyiz tabii; ama peynir yine de gerekli bir gıdadır. Süt ve yumurta da sağlıklı yiyeceklerdir. Son olarak da sağlıklı beslenme dükkânlarında satılan incir ezmesini bunlara eklemek isterim.

Yeşil sebzeler

Besinlerde yeşil dışındaki diğer renkler gayet sağlıksızdır. Sağlık yeşildedir. İnanmak güç olsa da pancar ve havuç da yeşil sebzelere girer. Sebzeler zengin ve fakir olarak ikiye ayrılır. Bazı sebzeler demir ve çelik bakımından zengin, bazıları da kireç bakımından fakirdir. Buna örnek olarak pirinci verebiliriz.

Et

Biftek, doğranmış ve bir buçuk saat kızartılmış inek etidir.

Yılan balığı yemek çok tehlikeli olabilir. Eğer ölmemişse midemizi talan edebilir.

Ciğer ezmesi kabuksuz ve sossuz bir tür ettir, ama yanına kırmızı lahana iyi gider.

Kan görünce bayıldığım için, bifteği iyi pişmiş tercih ederim.

Yağ ve şişmanlık

Şişman ve yağlı olmak tehlikeli bir şeydir. Şişman biri denize düşerse çıkarmak çok zor olabilir. Aşırı kiloluların

yağlı süt, ekmek ve yağlı ringadan uzak durmaları iyi olur. Yağlı, sarı bir sos olup yalnızca yemek süslemesinde kullanılan mayonezden de kaçınmalıdırlar.

Aldığımız kaloriler bir süre sonra karın ve popo bölgemizde biriken yağlara dönüşür. Günde 20 kilometre koşmak suretiyle bu yağlar eriyebilir. Bu da işe yaramazsa zayıflama kürüne girmek gerekir.

Aksesuar

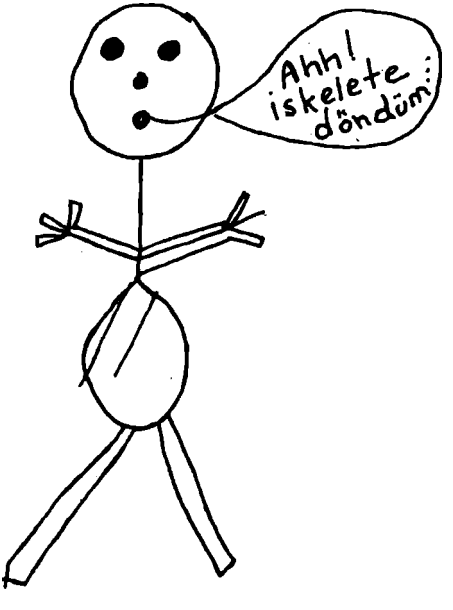
Yemeğe rengini veren şey baharattır. Baharatlar olmasaydı yemekler tatsız tuzsuz olurdu.

Küf, yenilebilir hale gelene kadar bekletilmiş, küçük yeşil bir hayvandır.

Hardal sosisin üzerine konan bir şeydir, ama buna ek olarak, hardalın aslı, çayırlarda boy atan sarı bir çiçektir.

Yaşam kuralı

Günde üç öğün yemek yemezsek açlık krizinden ölebiliriz.

ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

Okullarda zararlı alışkanlıklara karşı girişilen kampanyaların çocukları epeyce etkilediğini aşağıdaki örneklerden anlayabiliriz.

Sigara

Sigara içmek, başlangıcı Kızılderililere dek giden eski bir alışkanlıktır. Ancak sigara içmek ilk bakışta sanılacağı kadar yararlı bir şey değildir.

Sigaranın içinde insanı içten içe kemiren küçük, iğrenç yaratıklar vardır.

Sigara içmek müthiş zararlı bir şeydir. Sigara dumanı vücudun her köşesine bir sis gibi yayılır ve yaşam belirtisi gösteren her şeyi mahveder.

Sigara içeceğim yerde tek kişilik bir helikopter ve bir yarış arabası almayı tercih ederim. Ondan sonra nasıl olsa isteyince sigara içmeye başlayabilirim.

Vejetaryen biri tabii ki sigara içebilir. Çünkü tütün de bir bitkidir ve tümüyle zararsızdır.

Alkol

Alkolik diye sarhoşken araba sürenlere deriz. Alkolik biri ayyaş biridir.

Vücudumuza giren alkol kısa zamanda kandaki alkol oran-cıklarına dönüşür.

Bazıları da alkolü bırakmak için vaktin hiçbir zaman geç olmadığını söyleyerek kendini avutur.

Amonyak, evde içecek başka bir şey kalmadığında başvu-rulan çok sert bir içkidir.

Uyarı

İnsan sigara ve içkiye bir başladı mı, mutlaka tiryakiliğin avucuna düşer.

DİN

Önceki bölümlerden birinde Tanrı'nın bir tanımını görmüştük. Tanrı'nın nasıl bir şey olduğuna dair pek çok açıklama olabilir kuşkusuz. 5 yaşındaki Anna'nın da kendine göre fikirleri var bu konuda. "Sayın Bay Tanrı" adlı bir kitapta Anna şöyle yazıyor: "... Tanrı yararlı ve akıllıdır. Ondan dileklerde bulunuruz. Düşmanlarımızı pisi balığı gibi dümdüz eder. Komşunun yaramaz çocuklarını döver."
İncil'de geçen tarihi olaylar ve dinsel öyküler çocukları hep çekmiş, İncil'de kullanılan dil de, hiç değilse bir şeyler anladıklarını göstermek için onları biraz uydurmaya itmiştir.

Tevrat

Başlangıçta Tanrı lambayı buldu. Halk etrafını görebilsin diye. Sonra çiçekler, arılar ve diğer hayvanlar, en son da insanlar geldi. **Tanrı önce Adem'i, elinde malzeme kalınca da Havva diye bir bayanı yarattı.** Adem ile Havva, bir yılan ve bir elma ağacıyla birlikte Cennet Bahçesi'nde yaşıyorlardı. Yılan, Havva'ya bir elma çaldırttı. O zaman Tanrı gelip, elmayı çalmamış olmaları gerektiğini söyledi ve onları cehenneme yolladı. Ceza olarak yılana ayak yapmadı.

Tevrat'ta bir gün öyle çok yağmur yağıyordu ki, her yer gemiyle dolaşılabilecek hale gelmişti. Nuh adında yaşlı bir adam herkesi kurtarmak için çabucak bir gemi yaptı. Misak Gemisi adını verdiği bu gemiyle kurtarabildiği tek şey bir hayvanat bahçesi oldu. Diğer bütün insanlar öldüler.

Bir gün gökyüzüne dek uzanan bir kule yapmak istediler. Ama gece olduğu zaman Tanrı buna izin vermeyeceğini söyledi. Dolayısıyla kuleyi yapamadılar. İshak'ı yakacakları zaman da böyle oldu, yani yakamadılar. İshak'ın babasının adı İbrahim, annesinin adı Sara idi. Onlar yıllarca yaşadılar; Kudüs kadar ömürleri oldu. Yani 1000 yıl. İshak sonunda çok yaşlanmıştı. Hem sağır hem de kör olmuştu. Ama yine de onu kandıramadılar, çünkü kollarının kıllı olduğunu anlamıştı.

İncil'de pek çok melek vardır. Hem Noel melekleri, hem baş melekler, hem de peygamberler. Meleklerin genellikle birçok çocuğu olurdu. Çocuk melekler çok müzikaldiler; borazan, trombon ve harp çalarlardı. Meleklerin şefinin adı Aziz Peter'di. Cennetin anahtarı ondaydı. Cebrail diye bir başka melek daha vardı. O da cennetin en önemli kişilerinden biriydi. Melekler ya uçarak, ya da göğe kadar çıkan bir merdivenden inerek dünyaya gelirlerdi. Bu merdiveni onlara Yakup yapmıştı.

Mısır'da yedisi cılız, yedisi şişman on iki kardeş yaşardı. Bira alacak para bulabilmek için Yusuf adındaki kardeşlerini sattılar. Tıpkı Keloğlan gibi saraya gidip krala rüyasını anlattı. Bu arada prenses nehir kenarına gitmiş ve içinde küçük bir çocuk olan bir sepet bulmuştu. Prenses çocuğun kız olduğunu sanmış, ancak sonra bir oğlan bebek bulduğunu anlamıştı. Çok sonraları ise bu çocuğun Musa olduğu ortaya çıktı. On Emir'i yapan Musa'dır. Bu emirler tüm

İncil'de geçerlidir. Bunlarda yasak olan şeylerden, hırsızlıktan, kavgadan filan söz edilir. Ancak bu yasa pek işe yaramamış anlaşılan. İncil'de adı geçen herkes şöyle veya böyle öldürülmüş. Kılıçla veya çarmıhla. İnsanların bu kötü davranışlarından dolayı, Tanrı dünyayı on dört gün karanlığa boğdu. On iki beladan biri budur. Diğer belalar veba, nezle, çekirgeler ve vergidir. Musa yaşlılığında tüm başından geçenleri anlatan beş kitap yazdı. Anlattıkları şeyler arasında, bir keresinde nasıl bir boruya bir delik açıp suları fışkırttığı da vardır.

İncil'de adı geçen bir başka büyük kişi Davut'tur. Ama Davut, bir dev kadar güçlü olan Calut kadar güçlü değildi. Yine de Calut'u haklamayı başardı. Sapanıyla attığı taş Calut'u tam alnından vurmuş, ambulans yetişene kadar Calut çoktan ölmüştü. O zaman Davut kral oldu ve Saul adlı yaşlı ve kötü kalpli bir adam için harp çaldı durdu. Saul, Davut'un büyükbabasıydı herhalde.

Bir keresinde Eriha şehrinde çok eskimiş, büyük bir duvarı yıkacaklardı. Tüm güçleriyle uğraşmalarına rağmen duvarı yıkamadılar. O sırada bir orkestra geldi ve öyle yüksek sesle çaldı ki duvar çatlayıp un ufak oldu. Orkestra gelmeseydi Samson'a da telefon edebilirlerdi. Kör olmasına rağmen çok güçlü olan Samson, o upuzun saçlarıyla duvarı yerle bir edebilirdi.

İsa

İncil'in baş kahramanı İsa'dır. İsa Mısır'da Nazaret şehrinde doğmuştur. Bir Noel arifesinde, etrafta otel filan olmadığı için bir samanlıkta dünyaya gelmiştir. Annesinin adı Meryem, babasının adı Yusuf'tur. Aslında İsa'nın asıl babası Yusuf değil, Meryem'in önceki kocası Cebrail'dir.

Ama Cebrail tekrar ortadan kaybolduğu için babası Yusuf sayılır. Tam İsa doğduğu sırada dışarıdan üç peri geçmekteydi. Bu küçük bebeği gördükleri zaman ona bir sürü Noel hediyesi, yetişkinlere de günlük hediye ettiler. Bu da onların epey işlerine yaradı tabii, ne de olsa sayıma yetişmek için bütün gün eşeğin tepesinde yol gitmişlerdi.

İsa doğar doğmaz vaftiz edilmedi, çünkü o zamanlar çocukları büyüdükten, yüzmeyi iyice öğrendikten sonra vaftiz ediyorlardı. Çocukları ta dibe kadar suya batırmak âdetti o zamanlar. Özellikle Yuhanna diye biri hep böyle yapıyordu. İsa sekiz yaşına geldiğinde babası ona bir İncil hediye etti. On iki yaşına geldiğinde tüm İncil'i su gibi ezberlemişti. İyi ki de ezberlemişti, çünkü o zamanlar İncil çok büyüktü. Rulo yapıp taşınabiliyordu ancak. İsa ilahileri de çok iyi biliyordu. Çocuk olmasına rağmen iyi bir sihirbazdı aynı zamanda. Gelmiş geçmiş en büyük sihirbaz İsa'dır diyebiliriz.

İsa kısa zamanda Yahudilerin kralı oldu. Ama Yahudiler, pazar günleri de çalıştığı için İsa'ya içten içe kinleniyorlardı. Bunun üzerine İsa adamlarıyla birlikte Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. İsa'nın adamlarına Havari deniyordu. Havarilerin atları vardı ama, aşırı kum yüzünden atlarına binemeyip yürümek zorunda kaldılar. Mısır'da 40 gün 40 gece kaldıktan sonra tekrar evlerine döndüler.

İsa çok özgün biriydi. Sokaklarda dolaşıp insanlara zor bilmeceler sorardı. İnsanların bu sorulara doğru cevap verebildiği çok enderdi. İsa ateşten ve sudan da geçebilirdi. Ona hiçbir şey olmazdı. Suyun üzerinde bile yürüyebilirdi. Bir keresinde, balık satın almak için Genesaret Gölü üzerinde bir balıkçı teknesine kadar yürüdü. Babam gölün muhtemelen buz tutmuş olduğunu söylüyor. Ama zaten babam ne Tanrı'ya ne de İsa'ya inanır.

İsa trafiği düzeltmek için de uğraşmıştır. Bir seferinde Kudüs caddelerinde avare avare dolaşırken, caddenin tam ortasında yatağında yatmakta olan kötürüm bir adama rastladı. Ve İsa dedi: "Al yatağını git!" Ve adam aldı yatağını gitti. Böylece trafik normale döndü. Bir oğlu olan dul bir kadınla ilgili bir hikâye vardı. Kadın dulsa nasıl çocuğu olur anlayamadım. Neyse, İsa kadının çocuğunu uyanık bir çocuk haline getirdi. Herkes, 'bu ne mucizevi bir tedavi' dedi.

Bir seferinde Mısır'da bir adam eşeğinden düşmüştü. İyi kalpli bir vatandaş gelip onun kalkmasına yardım etti. Yardım etmesini ona İsa söylemişti. İsa ayrıca küfür edilmemesi gerektiğini, küfür edenlerin cehenneme gideceğini de söylemişti. Cehennem, yaz-kış çok sıcak olan bir tür hapishaneydi.

İsa'nın en büyük başarılarından biri, çölde yiyecek yaratmış olmasıdır. 5000 kişi çölde aç susuz dururken İsa'nın bir mucizesiyle karınlarını doyurabilmişlerdir. İsa sokaklarda her zaman kendi kimliğiyle dolaşamazdı. Bazen çoban kılığına girerdi. Bir seferinde de sahte isim kullanmıştı.

Seyahat etmekten çok hoşlanan İsa her gittiği yerde başka bir iş bulurdu. Bir keresinde yollarını kaybeden insanlara çobanlık yaptı. İsa'nın hem havarileri hem de müritleri vardı. Havariler atların önünden, öbürleri de kumda arkadan gitmek zorundaydılar. Bunlardan en bilinenleri Simon Peter, Hazreti Yakup ve Afhan Kerim idi.

İsa'nın adamlarından biri de Yahuda idi. Yahuda bir casustu. İsa'yı ağzının ortasından öpecekti, ama İsa tutup öbür yanağını da döndü. Buna rağmen Yahuda 10 kronu kazandı. İsa da polisin eline düştü. Çarmıhını taşıyarak Colgate dağının sarp yollarına tırmandı. Kafasına çiviler ve vidalar çaktılar, bir kâğıt parçasına bir şeyler yazıp çarmıha astılar.

Onun yanındaki başka bir çarmıha da iki banka soyguncusunu gerdiler. İsa'yı komik duruma düşürmek için başına dikenli tellerden bir çelenk takıp, eline ucunda mantar olan bir sopa tutuşturdular. Birkaç gün içinde iyice zayıflayan İsa öldü. İsa'yı çarmıhtan indirip, üzerine beyaz elbiseler giydirdikten sonra bir dağa gömdüler. Pazar günü geldiğinde dağ da, İsa'da ortadan yok olmuştu. O zaman kızılca kıyamet koptu. 14 gün 14 gece aramalarına rağmen İsa'yı bulamadılar. Bir süre sonra kendiliğinden ortaya çıkan İsa, aniden tekrar öldü. Hem bu sefer sahiden ölmüştü. Birçoklarına göre İsa yeniden gelecek. Ama bu böyle sürüp gidemez bence. İsa bir perşembe günü gökyüzüne çıktı. Bu perşembe gününe İsa'nın Miracı Günü diyoruz.

Kilisede

Çanlar çalınca kiliseye gideriz. Ama sadece pazar günleri. Diğer günlerde çanlar güneşi doğurmak için çalar. En son duyulan çan seslerine sıcak çarpması denir. Kilise aslında Tanrı'nın evidir; ama bizler de pazar günleri oraya gidip İncil'den bölümler okuyup şarkılar söyleyebiliriz. Yoksa kiliseye pek gidilmez. Bir de vaftiz olup, evleneceğimiz zaman ve de öldüğümüz zaman kiliseye gideriz. Öldüğümüzde şarkı kitabından bir şarkı çalınır ve sonra rahip gelir. Rahibin üzerinde siyah bir elbise, yakasında beyaz kâğıttan fırfırlar olur. Rahip, Tanrı ve İsa'yla ilgili, çok eski moda bir şeyler söyler. Daha güzel törenlere Papa da gelip bir şeyler söyler. Rahip dua ederken bizim ellerimizi kavuşturmamız gerekir. Ama, Allah kahretsin, duada ne dendiğini hiç anlamıyorum ki!

Rahibin arkasında çarmıha gerili İsa durur. Üzerinde sadece bebek bezi gibi bir şey vardır. Bir de org çalınır. Bazı kiliselerde duvara çizgi roman çizmişlerdir. Çizgi romanda

İncil'de neler olup bittiği resimlerle anlatılır. Bazı yerlerde korku ve tehditten titreyelim diye, duvarlara Şeytan'ın resmi çizilidir. Kilisede küfretmek ve içki içmek yasaktır. İskambil oynamak ve biracıya gitmek de yasaktır.

Kilise mezarlığı okullarımızın bahçesine benzer. Her ölünün kendine ait küçük bir bahçesi vardır. Bu bahçeye ölünün dul eşi göz kulak olur. Mezar taşında ölünün kim olduğu, ne işle uğraştığı, mesela tüccar mı ne olduğu, ne zaman yaşayıp ne zaman öldüğü yazılıdır. Mezarlıkların iyi sulanması gerekir. Pazar günleri insanlar çiçek ve benzeri şeylerle gelip ölülerini ziyaret edebilirler.

ÖLÜM

Ölüm konusundaki tabular 12-13 yaşın altındaki çocuklar için geçerli değil.Ölüm onlar için de pek sevimli bir konu değil; ama yine de ölümü çok canlı şekillerde ele alıyorlar.

İnsan bir şekilde öldüğü zaman gömülmesi kaçınılmaz olur. Önce doktor gelip ölünün gerçekten ölmüş olduğunu tespit eder. Sonra rahip ölünün acılı eşini teselli eder. Tabuta koyarken ölünün üzerine kefen giydirilir. Kefen, günlük giysilerden farklı bir elbisedir. Ölü bundan sonra cenaze arabası içinde son yolculuğuna çıkabilir. Araba, siyah elbiseleri içinde insanların beklediği kiliseye gider. İnsanlar ölüye çiçekler getirmişlerdir. Kilisede Tanrı ve cennetle ilgili şarkılar söylenir. Sonra sıra rahibe gelir. Kısa konuşmasını rahip şu sözlerle tamamlar: Topraktan geldik, toprağa döneceğiz. Bunlar tabutun iplerle kara toprağa indirildiği kilise bahçesinde olur. Sonra rahip çukuru kaparken herkes eğlenmeye bir yerlere gider. Günümüzde gömülmektense yakılmayı tercih eden pek çok kişi var. Çünkü böylesi çok daha çabuk oluyor.

Hayat aniden başlayıp, yine aniden sona erer. Bunun niye böyle olduğunu hiç kimse izah edemez.

Ölünce bir çiçeğe dönüşürüz. Bazıları yakılıp bir vazoya konur.

Bir insan ölüsünü üniversiteye satabilir. Hiç komik değil bu bence. Onun için ben sadece bir bacağımı satmakla yetinmeyi düşünüyorum.

Günümüzde hastaneler öyle büyük ve modern ki insanların buralarda sağlıklı ve doğal bir biçimde ölmesine pek izin verilmiyor.

Ölünce kemiklerimiz iskelete dönüşür.

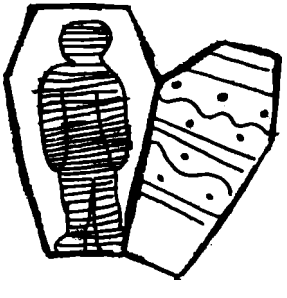
Katolik ülkelerde ölmek giderek pahalılaşıyor. En son olarak gerekli olan benzinin fiyatı korkunç yükselmiş durumda.

Ölünce gövdemiz ademi vücut olur.

Ölüm, kesin vedadan önceki son güzergâhımızdır.

Hayattan gerçekten iyice yorgun düştüğümüzde ve etrafta başka kimse olmadığında, intihar son çözüm olabilir.

Toprağa girdiğimizde hemen toprağa ve moleküllere dönüşürüz. Geriye sadece kemiklerimiz kalır.

"Tabuta koyarken ölünün üzerine kefen giydirilir. Kefen günlük giysilerden farklı bir elbisedir." Ole

TANIMLAR

Dürbün: Ufkumuzu genişleten bir alet.

Çince: Sadece Japonya'da konuşulan ender bir dil.

İklim kuşağı: Sıcak tutsun diye karnımıza doladığımız yün kuşak.

Kısa dalga: Denizcilere bayram mesajı yolladığımız bir radyo dalgası.

Kafatası: Bir korsandan geriye kalan.

Cinayet romanı: Bir caninin yazdığı roman.

Anadili: Bir insanın küçükken anasından öğrendiği sözler.

Mit: Yarı yarıya doğru bir yalan.

Milli marş: Savaşlardan ve futbol maçlarından önce söylediğimiz şarkı.

Negatif: Renklerin tersyüz olduğu bir fotoğraf.

Emeklilik: Yaşlılara göre sakin bir iş.

Veba: Eski bir Rus çocuk hastalığı.

Profil: Alın, burun ve boyuna verilen bir ad.

Psikoloji: Bisiklet bilimi.

Piramit: Dört kenarı kumla kaplı, üçgen biçiminde bir tepe.

Romantik: Roman yazma sanatı.

Safari: Vücuda üç kez dolanan Hint elbisesi.

Deniz mili: Bir denizin çevresinin uzunluğu.

İskala: Müzik merdiveni.

Vergi: Önce bizim devlete ödeyip, sonra hastaneye düştüğümüzde bize geri ödenen para. Katma Değer Vergisi ise başka bir şeydir; onu bir daha hiç göremeyiz.

Köleler: İçten içe zenci olan zavallı Afrikalı insanlar.

Durağan: Tek bacağın üzerinde durmak.

Tatar: Yalnızca sebze yiyen kişi.

Telgraf: Harflerin çizgi ve noktalar şeklinde kısaltıldığı bir çeşit sessiz uçak postası.

Vals: Çok güzel elbiseler giyinmiş iki kişinin dansı.

BOŞ ZAMAN

"... en çok sevdiğimiz şey."

Dans

Boş zamanlarımda neler yaptığımdan söz edecek olursam danstan bahsetmem gerekir. Çünkü boş zamanımın çoğunda yaptığım şey dans etmektir. Diskoteklerde filan dans ettiğimi sanmayın sakın. Ben spor olsun diye dans ediyorum; üstelik hep aynı eşle! El Sanatları Merkezi'nde her salı dans çalışıyoruz. Arada bir orada burada yarışmalara katılıyoruz, ama henüz pek iyi sayılmayız. En sevdiğim dansın adı vals. Çünkü, birincisi valsı seviyorum; ikincisi, vals müziği adımlarımıza çok uyan bir müzik. Tango da güzel bir dans sayılabilir. Beyaz dans elbisemi çok severim. Dört etekli dans elbisem, onu giydiğimde neredeyse sevinçten uçar. Pistte kayar gibi yürümek dans etmenin en zevkli yanı. Dans ederken bazen gözlerimi yumup bir saray balosunda yüksek rütbeli biriyle filan dans ettiğimi hayal ederim. Tabii bunu Peter'e söylemem; söylersem çok bozulur çünkü. Zaten o her şeye hemen bozulur. Ama bunun dışında Peter tatlı, akıllı bir tiptir. Yine de hayatımın sonuna dek onunla dans etmek istediğimi sanmıyorum.

"Dansederken bazen gözlerimi yumup bir saray balosunda yüksek rütbeli biriyle filan dansettiğimi hayal ederim." Alia

Futbol

Boş zamanımın çoğunu futbol oynayarak geçiriyorum. Futbolu anlatmak pek kolay değil, çünkü her seferinde aynı şeyler oluyor. Maç başlarken ve bir de gol olduğu zaman, orta çizgi denen çizginin iki tarafında on birer kişi duruyoruz. Kale, arkasına ağ gerili bir tür beyaz kasadır. Topun komşunun bahçesine geçmesini önlemek bakımından yararlı bir şeydir. Sahanın dört köşesinde, buraların köşe olduğunu göstermek üzere bayraklar dikilidir. Bunlara köşe bayrağı denir. Eğer atacak bir durum olmuşsa korneri de buradan atarız. Gerçek bir futbol maçında bir hakem ve

iki yan hakem bulunur. Hakem gerektiğinde düdük çalar. Kenar hakemler de mümkün olan en iyi biçimde kenar çizgileri korurlar. Futbolda yapacağımız en kötü şey penaltıdır. Penaltı, sahanın iki ucunda yer alan, beyazla belirtilmiş karelerin içinde birine çelme takınca veya topa elle müdahale edince verilir. Penaltı atarken topu koyacağımız bir penaltı noktası bulunur. Penaltı atılırken kaleci, top kaleye girene kadar kımıldamamak zorundadır. Yani gol oluncaya kadar. Bazen penaltı kaçırılabilir. Bu çok utanç verici bir şeydir. Şimdiye kadarki en büyük başarımız, Nes'ten gelen birtakım köylüleri 13-0 yendiğimiz maç oldu. Kaleci olmama rağmen ben bile iki tane şahane gol attım. Şanslı bir günde işler böyle harika gidebilir. Futbol konusunda yazmaya böyle saatlerce devam edebilirim. Ama şimdilik burada keseceğim sanırım; çünkü dışarı çıkıp arkadaşlarla futbol oynayacağım.

Ev ödevi

Benim boş zamanlarımda yaptığım şey belki alışılmışın dışında; ama olabilir, böyle aykırı olmak bana uyar. Ben tüm boş zamanlarımı ders yaparak geçiriyorum. Bence günümüzde toplum bireyden öyle çok şey bekliyor ki, bu görevleri yerine getirmek bireyin vazifesi olmalı. Üstelik toplumumuzda varolan büyük işsizlik dalgasını da unutmamalıyız. Ancak en iyilerin başarılı olup, hayatlarını kazanabilecekleri bir iş bulabileceklerini artık kabul etmeliyiz. Ayrıca okul ve öğretmenlerimize olan borcumuzu unutmayıp onlara layık olmaya çalışmalıyız. Öğretmene yağ çekmek için bunları yazdığımı sananlar çıkabilir ama hiç de değil! Öğretmene yağ çekmeye hiç mi hiç muhtaç biri değilim. Kendi işimizle uğraşırsak ne büyüklerimize ne de diğerlerine komedi oynamak zorunda kalmayız. Ümi-

dim odur ki, benim dışımdaki herkes de okulun ne denli ciddi bir yer olduğunu anlasın ve içki, spor gibi şeylerle vakit kaybetmekten vazgeçsin. Böylelerinin güzel bir bahar gününde akılları başlarına gelip, hayatın oyun değil son derece ciddi bir şey olduğunu söyleyen olgunluğa kulak vermedikleri için müthiş bir pişmanlık duyacaklarından ciddi bir şekilde endişeliyim.

Balık tutmak

Benim boş zamanımın çoğu balıktan oluşuyor. Arkadaşım Knut'la hep beraberiz. Beraber olunca da hep balığa gideriz. Knut'ların bahçesinde kürekle bir çukur açıp solucan yakalayarak işe başlarız. Çoğunlukla kocaman solucanlar yakalayıp onları mavi bir kovaya koyarız. Büyük solucan yoksa küçük de olur. Onları da mavi kovaya koyarız. Sonra oltalarımızı kapıp deniz kenarına gider, oradaki iskeleye otururuz. Knut'la ben oltalarımızı çıkarıp kancaya bir solucan takar, bunların hepsini birden suya atarız. Aradan yarım saat geçtikten sonra oltaya öyle çok yosun takılır ki solucan yok olup gider. Biz de o zaman yeni bir solucan feda etmek zorunda kalırız. Bir seferinde Knut bir balık yakaladı. Herhangi bir cins, yassı bir balıktı. Tadını göremedik; çünkü Knut'un annesi mutfaktan çıkıp balığı gördüğü zaman onu kaldırıp çöp kovasına attı. Bunun dışında iskelenin orda fazla balık yok. Çevre kirliliğinin balıkları yeyip bitirdiği söyleniyor. Bu konuda yapabileceğimiz bir şey yok tabii ki. Yine de Knut'un balık bıçağı her ihtimale karşı hep yanımızdadır. Oturup küçük lokmayı beklerken ilerde alacağımız balıkçı teknesinden söz ederiz. Teknemiz olunca iskelede oturmaktansa denize açılıp en çok balık tutabiliriz. İşte o zaman Knut'un annesinin balığı çöpe atmakla yetineceğini hiç sanmam.

YAZ TATİLİ

Yaz tatili ve kompozisyon varolalı beri, öğretim yılının her yıl tekrar tekrar verilen ilk kompozisyon konusu "Yaz Tatili"dir. Hasta olup yatmak olsun, uzun gezilere çıkmak olsun, yazın herkesin başından bir şeyler geçer.
Bu kompozisyonları okuyup düzeltmenin öğretmen açısından da başlı başına bir macera olabileceğine aşağıdaki yazılar kanıttır.

Danimarka tatili

Bu yaz tatilimizi Danimarka'da geçirdik. Buraya daha önce de gitmiştik. Bornholm'a. Kardeşim Rokkesteinen'dan düşmüştü. Zavallıcık! Ta aşağıda, denizin kenarındaki yazlık evimiz kuş yuvalarıyla dolu yemyeşil bir çite bakıyordu. Akşam olup güneş çitin ardında batınca kıyı boyunca uzanan sahilde yürüyüş yapıyorduk. Çok güzeldi. Babam bir akşam eve geldiğinde leylek gördüğünü söyledi, ama beni buna hiç de inandıramazdı. Çünkü ben leyleklere filan inanmam. Bunun dışında açık sahilden veya kiraladığımız açık motordan balık tuttuk. Bir keresinde iyice açılmıştık, motorla birlikte devrildik; ama sonra hemen doğrulduk.

Komşularımız Almandı. İşittiğimiz kadarıyla Almanca

değil, Lehçe konuşuyorlardı. Onlarla öyle iyi ahbap olduk ki, giderken bizi Almanya'ya davet ettiler. Geçerken uğrayıvermemizi söylediler. Hava çok çok sıcaktı ve sıcak dalgasından ötürü yandım ve evde oturmak zorunda kaldım ve krem sürüldüm; dolayısıyla bu acıklı bir komedi oldu.

İspanya tatili

Bu yazki en güzel tatilim Bennett Seyahat Şirketi ile İspanya'da olduğumuz zamandı. Bennett ne yazık ki şahsen gelemese de, başka bir sürü akıllı insanlar vardı; bu yüzden bu pek önemli olmadı. Üç yıldızlı bir otelde kalıyorduk ama ben hiç yıldız falan görmedim. Tersine neredeyse her an güneş vardı. Güneş, deniz ve sahil en iyi hatırladığım şeyler. Otelde tam pansiyonumuz vardı. Yani istediğimiz kadar yemek yiyebiliyorduk. Ama hep yemedik tabii; çünkü yemekte çoğunlukla mürekkep balığı ve köpek balığı gibi şeyler vardı. Bir aşağı bir yukarı koşuşturup odaları temizleyen pek çok hizmetçi ve temizlikçi kadın vardı. Her şey bizim burada alışık olduğumuzdan çok farklıydı. Otelde kalanların çoğu bir sürü değişik dillerde konuşuyorlardı ama birkaç Norveçli de vardı. Ama annem hele onlarla hiç mi hiç konuşmayacağımızı söyledi; o içip içip bağırmalarından sonra!

Şehre indiğimizde, çoğunlukla kir pas içinde ve yoksul olan yerli halkı gördük. Herkes uçakla eve dönerken yanımızda götürelim diye bize bir şeyler satmaya uğraşıyordu; ama annem sattıkları şeyin çalınmış bir şey olabileceğini, bunun için bir şey almayacağımızı söyledi. Bu şehirdeki herkes çok yoksul görünüyordu, ama durum herhalde o kadar da kötü değildi. Yaptıkları kocaman, güzel otellere bir bakmak yeter.

Babamın en hoşlandığı şey boğa güreşlerine gitmek. Buna bayılıyor. Norveç'te de boğa güreşleri yapılması gerektiğini söylüyor; ama Norveç gibi küçük bir ülkede pek fazla boğa olmayacağını düşünmek zorundayız. Onlar hemen güreşlerde ölüverecek, o zaman ineklere ne olacaktı?

İzci kampı

İzcilerle yaz kampına giderseniz, aradan günler geçtikten sonra bile kamp ateşi dumanı kokarsınız. Bence nefis kokuyor. Zamanın çoğu, balta, köprüler ve kereste parçalarıyla kule yapmaya gidiyor. Küreğiyse en çok, doğaya döneceğimiz zaman kullanıyoruz.

ŞEHİR ÇOCUKLARI KÖYDE

Öğretmen arkadaşlarımdan biri, yıllarca öğrencilerini hafta sonlarında köy gezilerine götürdü. Elbette bu geziler her seferinde büyük bir zaferle sonuçlandı.
Bir yabancı gezegendeki hayatın ne denli yoğun bir biçimde algılanabileceğinin göstergesi çocukların yazdıklarıdır.

Çiftlik, içinde pek çok değişik hayvanın bulunduğu bir tür hayvanat bahçesidir. Bu hayvanları yöneten kişi çiftçidir. Bir gün çiftçi ahıra girmesi için sarı bir ineğe sesleniyordu. Ama bence inek sarı bir inek olduğunun farkında olmadığı için orada öylece duruyordu. En sonunda çiftçi onu kuyruğundan çeke çeke ahıra sokmak zorunda kaldı. Çiftlikte sekiz tane inek vardı. İnekler, et, süt ve buzağı olarak kullanılıyordu. Her sabah mandıraya taze süt veriyorlar, süt akşama kadar peynir, yağ ve yumurta oluyordu. Eskiden ineği öküz döllerdi. Ama şimdi fazla öküz kalmadığı için bu işi çiftçi kendisi yapıyor. Bir kere buzağı doğurmak üzere olan bir inek gördük; tehlikeli bir ayının ulumasını andıran sesi bütün ahıra yayılıyordu. Buzağı ayaklarının üzerinde doğrulduğunda pek büyük değildi daha. İneğin memelerine kadar uzanabilmesine rağmen süt içmesi mümkün değildi; çünkü süt, peynir ve çökelek için kulla-

nılacaktı. Küçük bir kovadan biraz at sütü içti onun yerine.

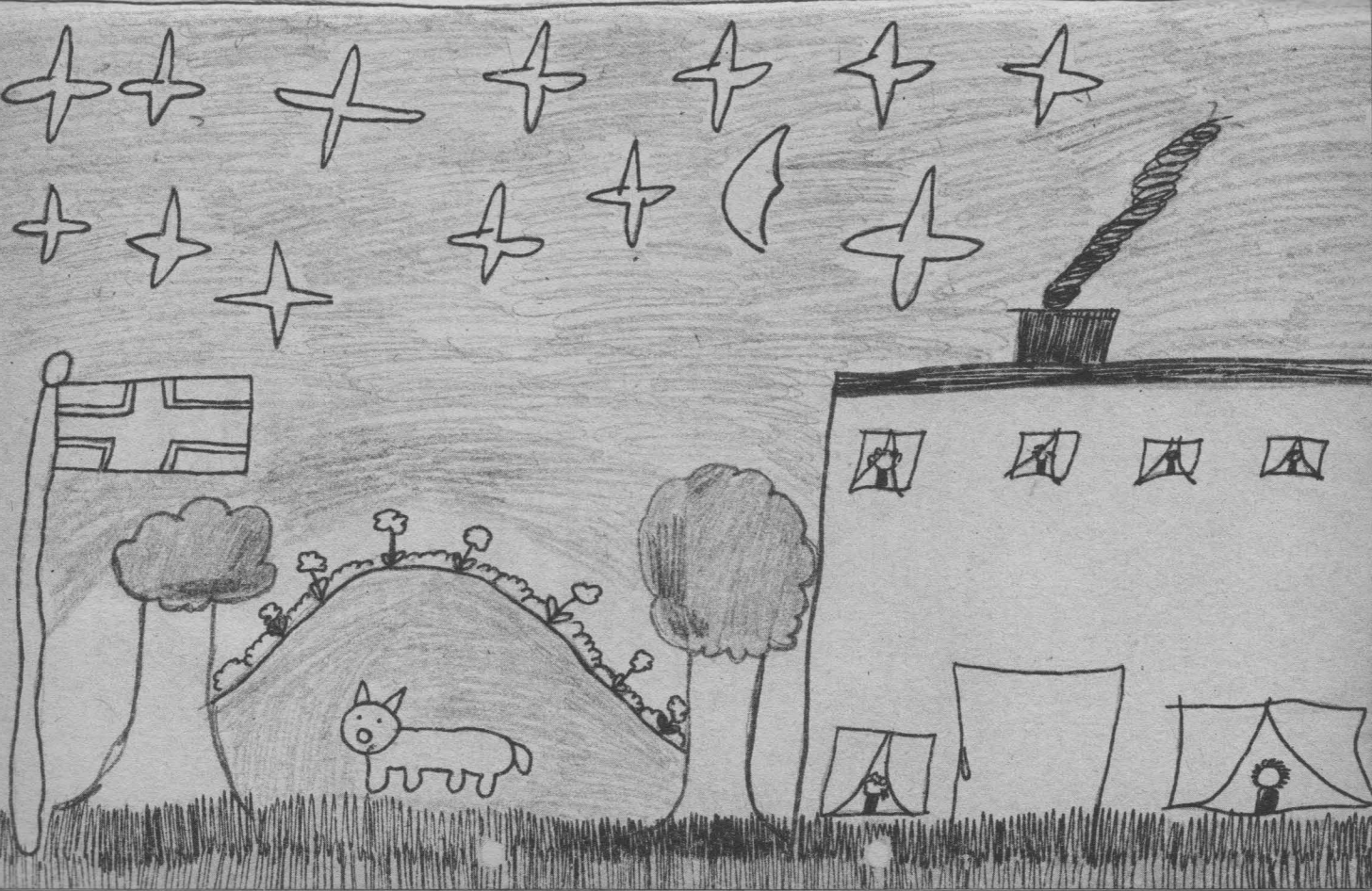
Güzel havalarda ineklerin bahçeye çıkıp oynamasına izin verilir. İnekler bir süre sonra yere yatıp geviş getirmeye başlarlar. Çok çok yavaş geviş getirmek zorundadırlar. İnek doğaya dönerken kuyruğunu dimdik havaya diker, dört ayağını sıkı sıkı yere basar. Bu şekilde toprak kaka ve çişle beslenir. İnek kakasına tezek denir. Otlar bir süre sonra gübreye dönüşür de diyebiliriz.

Bir gün keçilerden biri camdan içeri atlayıp yatağın üzerine çıktı. Sonra da dolabın yanındaki WC'ye gitti. Şöyle 30 kuruşluk küçük bonbon şekeri gibi bir şeyler yapmak için. Amma hayvan yani! Köpeğinse hiç mi hiç aklına gelmezdi böyle bir şey yapmak. Köpeğin adı Rapp'tı; hep kir pas içinde olmasına rağmen Rapp'ın kirli olduğunu kimse iddia edemezdi. Eski günlerde çiftliğin köpeği tasmalı olurdu. Artık bu yasak olduğu için şimdiki köpekler daha ziyade vahşi oluyorlar. Rapp da vahşi vahşi dolanıp duruyordu. Pek temiz olmamakla beraber çok şeker bir şeydi. Geceler en felaket şeydi. Rapp bütün gece dışarıda durup bizi uyutmamak için havlıyordu.

Çiftlikteki en yumuşak şey atın ağzıydı. Bütün gün durup onunla oynayabilirdik istesek; ama oğlanların tek istediği şey, yaban domuzlarının öbür domuzları itelemesini seyretmekti. Hans adındaki ata binmeye içimizde tek cesaret edenimiz Knut'tu. Hans çok iyi ve sakin bir attı. Ne olursa olsun iki ayağını yerden hiç kesmezdi. Sürekli aç olduğu için ona mutfaktan yemek aşırırdık.

Arada bir taş attığımızda kanatlarını çırparak kaçışan horozlardan, bir tanesini yakaladığımız olurdu. Bunlar Koo-

Geceler en felaket şeydi, Rapp bütün gece dışarıda durup bizi uyutmamak için havlıyordu.

peratif'ten aldıklarımızdan çok daha yumuşak etliydiler. Birkaç piliç yakaladığımız da oldu; ilk insan eline düşüşleriydi sanırım. Bunların üzerine söz hayvan yavrularından açıldı. Morten, farenin yavrusuna midye denir, dedi; ama o başka bir şey. Farenin yavrusuna fare yavrusu denir, tıpkı köpek yavrusu gibi. Midye ise bir kutuda yaşayan yumuşak bir hayvandır.

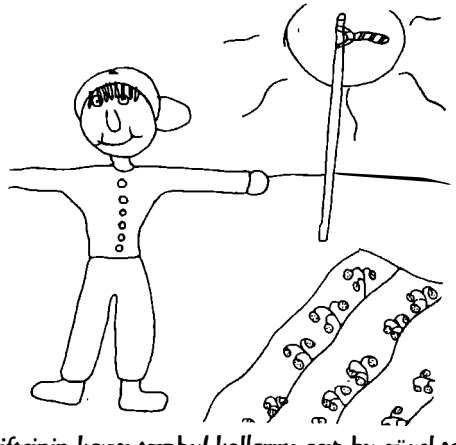
Çiftlikte tarla işlerine de yardım edecektik; ama neyin ot, neyin yabani ot olduğunu anlamak pek kolay olmuyordu. Bunun dışında müthiş günlerdi o günler. Ağaçlar elma dolup taşıyor, karnımız ağrıyana kadar elma yiyebiliyorduk. Bezelye ve kuş üzümü de vardı; toprağın altındaysa lahana ve patates yetişiyordu. Arada bir bunlardan kazıp çıkarıyorduk. Çiftçi kadın baharda patatesleri kabarttıklarını anlattı. Patateslerin yanında bir korkuluk durup çileklere göz kulak oluyordu, ama biz yine de biraz çilek kandırmayı başardık.

Köyde yenen yemekler evde yediklerimizden çok değişik. Yemekte genellikle iri, haşlanmış patatesler ve yanında ağır bir sos oluyordu; dolayısıyla iştahımızın her an yerinde olduğu söylenemez. Çok tavukları olmasına rağmen gün aşırı tavuk yemiyorlar. Ama arada bir kızarmış ördek yiyebiliyorlar. Hiç durup bir ördeğin gözlerinin ta içine baktınız mı? Yılbaşında böyle bir ördek yemenin zor olduğunu düşünüyorum ben. Onun yerine domuz pirzolası ve tatlı olarak dondurma yemek daha iyi bence. Akşamları yemekten sonra açık havada yürüyüşe çıkıyor, bazen ta şehre kadar yürüyorduk. Pazar günü dışında tabii; çünkü o zaman bütün şehir kapalı oluyor, tüm günümüz şeker çikolatasız geçiyordu.

Başka bir gece salonda buzul ayısı postunun önünde oturup eğlendik. Çiftçi bir keresinde nasıl bu buzul ayısı pos

tunu yakaladığını anlattı, ama biraz abarttı bence. Ormanda hayvan avlamaya gittiği bir gün karşısına koca bir buzul ayısı çıkmış. Tüfeğini ateşlemiş ama meğerse kurşunu bitmişmiş. O zaman bir çırpıda ayıyı burnundan yakaladığı gibi sürüye sürüye ahıra getirmiş. Ayıyı ineklerin yanına koymuş; ineklerin sütünü sağdığı zaman buzul ayısının da sütünü sağmış. Her sabah buzul ayısı sütü içmiş. İşte ben onun için ben böyle güçlü kuvvetli oldum, dedi ve kocaman pazularını gösterdi. Hiç kimse buna inanmadı; güçlü pazularını mısır bulamacına borçluydu kuşkusuz.

Artık evlerimize döneceğimiz gün Kari'nin yaşgünüydü; bunun için bayrak direğine bayrağı onun çekmesine izin verildi. Bayrak direğinde yalnızca bir kravat asılı olduğu günlerden çok daha güzel oldu böylesi. Ayrılırken çiftçinin karısı tombul kollarını açıp bu güzel tatil için teşekkür ederek hepimizi kucakladı; ve çiftçi de eğri takkesini çıkarmış bize onunla el sallarken bir yandan da öbür eliyle alnına düşen gözyaşlarını siliyordu.

"Ayrılırken çiftçinin karısı tombul kollarını açıp bu güzel tatil için teşekkür ederek hepimizi kucakladı."

MÜZİK

Ne yazık ki burada çocukların müziksel sunuşlarını tekrarlamamıza imkân yok. Yalnızca, bilinen kavramlara alışılmamış anlamlar yükleyen, bunların kapsamlarını genişleten aşağıdaki alıntılarla yetinmek durumundayız.

Klasik müzik

Semfoni, orkestra şefli kemanlar ve trompetler için uzun bir şarkıdır. Bitmemiş bir semfoni de vardır; hani Schubert'in başladığı. Bitmiş semfonilerden birisi de bilinmeyen bir tema üzerine bir dizi çeşitleme halinde hazırlanmıştır.

Peter ve Tilki, müzikli bir öyküdür. Burada birtakım hayvanlar çeşitli enstrümanlar çalarlar.

Beethoven, kuşkusuz, müzik için en büyük anlam teşkil eden bestecilerden birisidir. Kazan şeklindeki büyük orkestra davulunu keşfeden odur. Hem ton sağırı, hem de nota körü olmasına rağmen, kendince döneminin en büyük müzisyenlerinden biri olmuştur.

Operada arada bir tepeye yükselen sopranodur. Bu, kulağa korkunç gelir. Annem de mutfakta yalnızken neredeyse camlar çınlar.

1812 uvertürü

1812 uvertürü Napolyon ile Rusların savaşa başlamadan önce çaldıkları müzik parçasıydı. Müzik birkaç kemanla huzur içinde başlar; bu, barış ve hiç tehlike olmaması ve gün ışığı anlamına gelir. Ama sonra aniden kış gelir; müzik davullar, trompetlerle bambaşka bir hal alır ve şimdi savaş cidden başlar. Uzaktan toplar işitilir; canla başla silahlar atılır ve şimdi müzikte, birbirleriyle kıyasıya dövüşen bir sürü insanın varlığını duyabiliriz. Durum zorlaşmasına rağmen orkestra sürekli çalar ve şimdi Moskova'daki kilise çanlarıyla Fransız milli marşı bir arada duyulur. Moskova kiliselerinde şarkı söyleyenler, Rusların esir aldığı Fransız askerleri olmalı.

Napolyon ile diğer Fransızlar hem Ruslardan, hem de eşiklerinden uzak tutamadıkları soğuktan kaçtılar.

Bu, Napolyon'un Rusya'yı son görüşüydü, çünkü birkaç yıl sonra Aziz Helena'ya yaptığı bir gezi sırasında öldü.

Orkestra

Yaylı çalgılar dörtlüsü, bir dörtgende oturup her biri kendi melodisini çalan sekiz tane kemandır.

Orkestrada da kadınlarla erkekler arasında fark vardır. Büyük davul çalanlar hep erkekler, arp da hep bir kadındır. Bir seferinde davulcu davulu öyle yüksek sesle çaldı ki davulun zarı patladı. Büyük davuldan sonra orkestradaki en derin alet, kamın etrafında birkaç kez dolanıp büyük bir boşlukla son bulan borudur.

Saksofon altından yapılmış ve içinde hava olan büyük bir borudur. Trompetler gümüştendir ve en büyükleri, büyük bir zenci ve büyük bir insan olan Louis Armstrong'dur.

Notalar

Notalar, çizgilerin üstünde dans eden müzikal harflerdir. Notaların hem kafaları hem de boyunları vardır ve müziğin nereye doğru gittiğini gösterirler. Müziği bir Sol anahtarı yardımıyla açarız. Oda orkestrası konserlerindeki ton standardı, kemanı akort etmek için kullanılan tondur. Bütün odada duyulsun diye masaya vurulur.

Müzik

Gözümüzü ve kulağımızı açık tutarsak her yerde müzik vardır. Koma çalan bir araba, ağlayan bir çocuk ve çan sesleri içinde batırılan güneş... Bence çok güzel.

KEŞİF GEZİLERİ

Biz bugün uzayda bilinmeyen yerler peşindeyken, çocuklar eski keşif gezilerinden müthiş heyecan duyuyorlar. O devirlerden kalma hikâyeler, hayal gücümüzü harekete geçiren gerçek birer masal.

Cristof Colomb

Cristof Colomb ABD'ye ilk göç eden kişidir; birkaç yıl sonra da geri dönmüştür. Amerika onun sandığı gibi Hindistan değil, Brezilya idi. Bu yeni ülke Hindistan olmasa da, burada yaşayanlara Hintli deniyordu. Dünyanın yuvarlak olması Colomb ve adamlarının işine yaradı; yoksa kenardan aşağı düşerlerdi. Yerlilere ayna götürmüşlerdi. Aynalarda kendilerini gören yerliler koşa koşa vahşi ormanlara kaçıp bir daha görünmediler. Beyazlar bu şekilde çok toprak ele geçirdi. Colomb en sonunda Güney Amerika'da, bir örümcek ağının içine öylece dalarak öldü.

Kuzey Kutbu'nun keşfi

İnsanlık, Kutbu keşfetmek için hep uzun zaman kullanagelmiştir. İlk kez bu yüzyılda kayaklar ve köpekli kızaklarla oraya varabilmişlerdir. Kuzey Kutbu'na en sonunda ulaşa-

şabildiklerinde çok acıkmışlardı. Konserve yiyecek alsın diye bir adamı şehre yolladılar. Keşfin sonu kötü oldu. Bütün keşişler soğuk karlarda donarak öldüler.

Livingstone ve Stanley

Livingstone ve Stanley Londralı iki adamdı. Birbirleriyle buluşmak amacıyla Afrika'ya gittiler ve bunu başardılar da. Amaçları birkaç deniz ziyaret etmek ve köleliği kaldırmaktı. Karşılaştıkları ilk şey sıcak ve sıtma oldu; ama sonraları siyahlarla da karşılaştılar (o zamanlar bunlara böyle deniyordu). Afrika bataklığına girmeden önce bunlardan birkaçını satın alarak hamal olarak kullandılar. Denizlere bir gözattıktan sonra insanların bütün gün zincirler ve demir güllelerle bağlı olduğu birtakım kölelikleri ziyaret ettiler. Livingstone bundan hoşlanmadı ve hemen sonra yine geri geldi. Afrika'nın en büyük şehri Ekvator'dur. Buraya geldiklerinde hava öyle sıcaktı ki bütün siyah hizmetçiler öldüler. O zaman Livingstone önündeki bütün kasaları kendisi itmek zorunda kaldı. Bu yüzden yurduna döndüğünde çok yaşlı bir adam olmuştu. Öldüğünde kalbini çıkarıp Afrika'ya gömdüler; artan parçalarsa köpeklere kaldı. Buna yıllar önceki eski bir vasiyette kendisi karar vermişti.

Uzay yolculuğu

Amerika'da, eski raketlerle Sputniklerin doldurulduğu, uzaydan gelme bir müze bulunmaktadır. Bir zamanlar harika buldukları şeyler şimdi orada durup tozlanan hurdalar haline gelmiştir. Yine de eskiden insanların uzayı nasıl algıladıklarını ve ilk kez hangi aletlerle uzaya tırmandıklarını görmek hoş olabilirdi.

GELECEK

Geleceği tahmin etmek güç. Yine de büyüğüyle küçüğüyle hepimiz bunu yapıyoruz. Çocukların öyküleri gelecek konusunda müthiş anlatılarla dolu. Örneğin, "Atom bombası geleceği havaya uçurmazsa her şey iyi gidecek," diyorlar.

Bundan 100 yıl sonra her şey çok farklı olacak. Çok şey değişmiş olacak. Bir sürü insan ölmüş olacak; hiç kimse çalışmak zorunda olmayacak. İnsanlar bütün gün TV'nin karşısında oturup film ardına film seyredecekler. Tüm hastalıklar ve dişlerdeki çürükler ortadan kalkacak. Herkes sürekli mutlu olacak gelecekte, sadece baharda değil.

100 yıl sonra ben 111yaşında olup bastonla yürüyor olacağım. Bakalım jet pilotu olacak mıyım? Para denen bir şey olmayacak. Sadece bir düğmeye basmakla istediğimiz şeyi alabileceğiz.

100 yıl sonra hepimiz bir uzay aracının içinde oturmuş uzak bir gezegene doğru yol alıyor olacağız. Yıldız Savaşları'na katılmış da olabiliriz. Yiyecekler artık ekmek ve domuz pirzolası şeklinde olmayacak; haftada bir hap yutmak yetecek. O zaman da bulaşık diye bir şey kalmayacak. Ev kadını olmak müthiş cansıkıcı bir şey haline gelecek.

Bugün kullandığımız pek çok şey gelecekte ortadan kalkmış olacak. Bisikletler, tren ve motorlu gemiler... Tüm bunların sonuçta hiçbir işe yaramamak üzere bulunmuş olmasına insan üzülmemezlik edemiyor.

Gelecekte havayı bile değiştirebileceğiz. Amerikalılar şimdiden istedikleri zaman tarlaların üzerine yağmur yağdırmayı başaracak kadar ilerlediler. Bunun tersini yapıp, güneş isteyince kara yağmur bulutlarını uzaklaştıracağımız günlere de çok kalmadı. Bu iş için güçlü bulut pompaları kullanılabilir sanırım.

Rusya'da nehirlerin yönünü değiştirmekle meşguller. Böylece nehirler aşağı doğru akacağına dağların tepelerine doğru akıyorlar. Gelecekte durumu eski haline döndürmek güç olacağa benzer.

Her şeyin istediğimiz gibi olacağı günlere geldiğimizde, ortadan kalkacak ilk şey okullar olacaktır mutlaka.

Büyüyünce ne olacağımı şimdiden söylemek güç. Çünkü o zaman dünya bambaşka bir şey olacak ve bugün bulunan pek çok meslek o zaman ortadan kalkmış olacak. Pek çok insan uzay pilotluğu yapacak bence.

Hayvanların ta ilk günden itibaren değişime uğradıklarını biliyoruz. Dolayısıyla 100 yıl sonra neye benzediklerini görmek ilginç olacak.

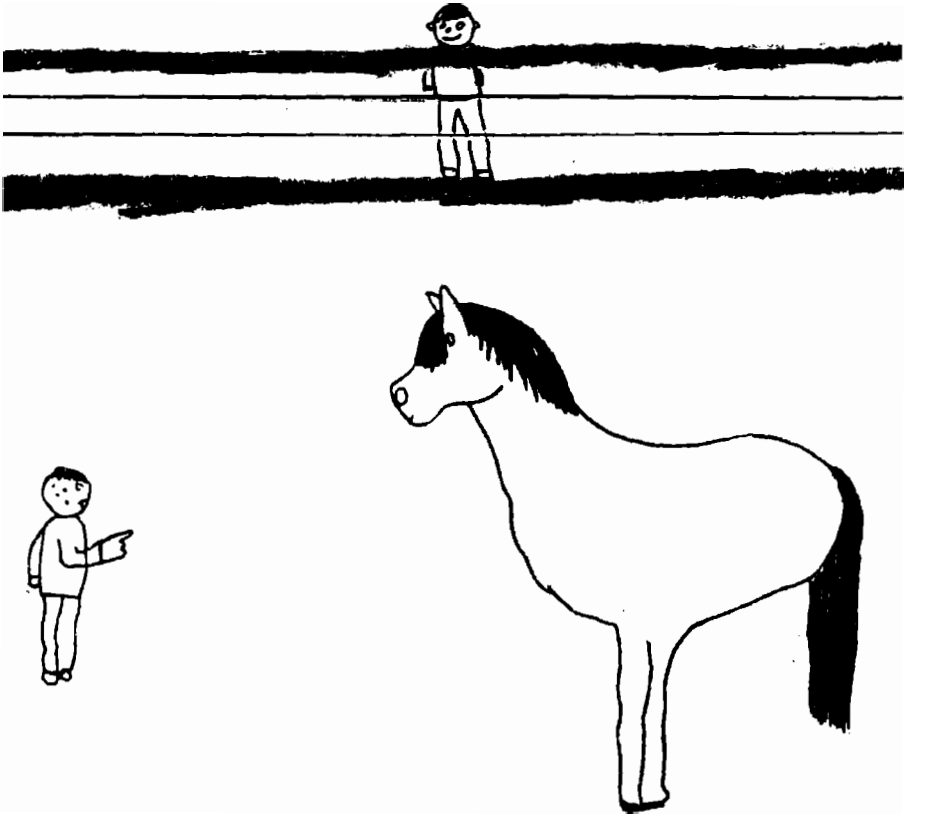
Geçtiğimiz yüzyılda dünyayı bir fil sırtında 80 günde dolaşmak çok müthiş bir şeydi. O günden bugüne uzay gemileri fil sırtını gereksiz bir hale getirdi.

Bundan sonra ortadan kalkacak ilk hayvan türü fil olsa gerek; çünkü filler uzay çağına pek uymayacaklar.

Modern hesap makineleriyle geleceği tam olarak hesaplayabiliriz. Bu yüzden gelecekte bizi şaşırtacak pek bir şey ol-

mayacağa benzer.

Gelecekteki en önemli şey barıştır. Sanırım kesinlikle şöyle diyebiliriz: Barış olmadan gelecek olmaz ve tersi, gelecek olmadan barış olmaz.

"Hayvanların ta ilk günden itibaren değişime uğradıklarını biliyoruz. Dolayısıyla 100 yıl sonra veya benzediklerini görmek ilginç olacak."

TARİH II

Barış ve gelecek diyoruz. Öte yandan tarihimiz dramatik ve savaşsal olgularla dolu. Şimdi karşınızda okurların (ve öğrencilerin?) tarih dersinin ikinci bölümü.

Danimarka dönemi

Vebadan sonra Kuzey'de pek yaşayan canlı kalmamıştı. Daha çok insan olsun diye Norveç, İsveç ve Danimarka ile birleştirildi. Ama İsveçlilerin bir gün kafası bozulup birlikten ayrılmak istediler. O zamanlar Norveç'te oy hakkı yaygın olmadığı için ülkemiz Danimarka'nın kolonyası oldu. O dönemde Danimarka ile İsveç arasında pek çok savaş yapıldı. Kolonya yüzünden biz hep Danimarka'nın tarafını tutmak zorunda kaldık. Bu savaşlara İsveç'te Danimarka savaşları, Norveç ve Danimarka'da ise İsveç savaşları denir; ama aslında ikisi de aynı kapıya çıkar. Anlaşmazlıkların başında gelen konu, bir İsveç'e, bir Danimarka'ya ait olduğu söylenen Skaane, Hollanda ve Belçika konusuydu. Şimdilik buraları İsveç'e aittir. Bir keresinde kıştı. Bu yüzden çok soğuk bir savaş oldu. Aynı anda bu kadar soğuk olmamıştı hiç. Deniz dondu. Kral ve adamlarının durumu da pek iyi sayılmazdı. Savaşlar gitti geldi. Önce İsveç Danimarka'yı, sonra Danimarka İsveç'i

"İsveç savaşlarından biri 30 yıl sürdü. (...) Askerler eve döndüklerinde 80'lerini geçmiş, tanınmayacak bir hale gelmişlerdi." Laila - Katrine

F.6 Hansel ve Gretel

aldı. Norveç zaten alınmış olduğu için kimse onunla uğraşmadı. Sonunda Onikinci Karl alnına yumruk gibi bir top yedi. Şimdi toprağın altında dinleniyor. Yalnızca kurusıkı fişekleri vardı. Ateş etmeden önce bunun bir çubukla sıkıca bastırılması gerekiyordu. Bıçakla, silahın bir araya gelmesinden oluşan süngünün bulunması da bu döneme rastlar. Silah tepecek olursa bıçak kullanılabilir. Büyük savaşlarda tüm donanma, küçük savaşlarda yalnızca sallar kullanılırdı.

İsveçlilere karşı yapılan bir savaşa kral 3000 asker ve çok, pek çok atla katıldı. Bu yeni bir dünya rekoruydu. Fırtına Kalkanı'nın Dynekilen'de İsveçlileri yenişi de çok hoştu. Onlar da daha önce hiç böyle bir şey görmemişlerdi. Fırtına Kalkanı birkaç yıl sonra bir düette öldü.

İsveç savaşlarından biri 30 yıl sürdü. Savaş Güney Almanya'da yapıldı. Askerler eve döndüklerinde 80'lerini geçmiş, tanınmayacak hale gelmişlerdi. Kimilerinin kolları ve bacakları kopmuştu. Hiç de komik bir şey değildi bu; çünkü o zamanlar sakatlık emekliliği diye bir şey yoktu. Ama hiç değilse trenlerde onlara özel oturma yeri ayrılmıştı.

Aniden savaşa gidecek erkekler cesaretle donanmak zorundaydılar. Kimisi istemiyordu. Ellerinin birini kesip tazminat aldılar savaşa gitmek yerine. Tek kollu haydut lafı buradan gelmektedir.

İsveç savaşlarına herkes de katılmıyordu. Savaş olmasına rağmen pek çok yerde barış ve karşılıklı anlayış hüküm sürüyordu. Hasat yapılıyor, ineklerin sütü sağılıyor, yollardaki karlar temizlenmeye devam ediyordu.

İsveç savaşları Danimarka'nın yenilmesiyle sona erdi ama bir şey fark etmez; çünkü savaşa katılanların hepsi şimdi

"4. Kristian kızlara bakmasını iyi bilirdi. Sol gözlü olmadığı için sağ gözüyle." Shomaila

çoktan öldü, hatta kralın köpeği bile, oysa ne kadar sadık bir hayvandı.

Kral Kristian ve Kral Fredrik

Bundan sonraki dönemde Kristian ve Fredrik sırayla kral olup durdular. Karıştırılmasınlar diye her sırası gelenin yeni bir numarası oldu. En tanınmışları Kristian'dı; özellikle Dördüncü Kristian iken. 1588'den 1648'e kadar aralıksız yaşadı. Tek gözlü olarak doğduğu için öbür gözünde bir bant vardı. Tahta çıktığında iki yaşındaydı, ama taht çocuk oturağıydı. Sonra gerçek bir tahta kavuştu. 4. Kristian kızlara bakmasını iyi bilirdi. Sol gözü olmadığı için sağ gözüyle.Akıp giden yıllarda Kristian'ın pek çok karısı oldu. Bunlardan en tanınmışı Kristiania'dır. Uzun süre Oslo'da yaşamıştır. 4. Kristian pazar günleri çok canlı bir kişi olurdu. Bütün karılarını alıp ormanda gezintiye çıkar, onlarla dans eder, kürek çekerdi. Bir kadeh atmaktan ve balık yumurtasından da hoşlanırdı; ama ne de olsa hepimiz insanız, öyle değil mi ya? Hanımları da yiyebildikleri kadar yerlerdi; çünkü tartılmak için tartıları yoktu.

4. Kristian barış döneminde yaşamış en büyük savaşçılarımızdan biridir. İsveçlileri arka arkaya üç kez yenmiştir; ama babamın dediği gibi, çekirge kaç kere zıplar? En sonunda yenilip bir gözünü kaybetti. Böylece Lord Nilsen'e benzedi. Sadece kaybettikleri göz aynı göz değildi.

4. Kristian kral olmadan önce inşaat ustabaşısıydı. Ondan başka hiçbir Danimarka ve Norveç kralı bu kadar çok inşaat yapmamıştır. Kristiansand şehrini inşa etmeye başlamış, ancak tamamlayamamıştır. Kralın Peter Wessel adında iyi bir arkadaşı vardı. Fırtına Kalkanı lakabını alarak İsveçlilerle savaşa girdi; çünkü en yakında onlar vardı.

Savaş dışındaki zamanlarda Trondheim şehrinde balık satardı.

1648 yılında Kristian'la Fredrik yine yer değiştirdiler. Eninde sonunda olacağı buydu zaten. Daha sonraları onu boyayıp Katedral'a astılar. Krallık dizisi devam etti de etti. O zamanlar kralların berberleri olmadığı için bütün gün perukla gezerlerdi. Kokmasın diye peruğun üzerine un ve pudra serperlerdi.

Altıncı kez kral olduğunda Fredrik tümüyle monarşik olmuştu. Örneğin köylülerin özgür olmamasına karar verdi. Kaçıp gitmesinler diye evlerine bağlı kalacaklardı. Bergetli Jeppe işte böyle bir serfti. Sonra İngiltere ile savaş oldu. Skagerak'ı mayınla kapattılar. O zaman kimse Norveç'e gemilerle mısır taşıyamadığı için Norveçli köylüler daha fazla bağlı olmadılar; çünkü artık mısır ekmeleri gerekiyordu. Savaş sona erdiğinde 1814 yılına gelinmişti bile.

Zaman içinde pek çok yeni fikir ortaya çıkmıştı. Günün birinde bir adam aniden bir anayasamız olması gerektiğini söyledi ve birkaç adam bunu hazırlamak için Eidsvol'a gitti. Tam 17 Mayıs sabahı anayasanın hazırlanması bitmişti. Böylece anayasa, çocuk bayramına yetişmiş oldu. İsveç bu sırada kanunsuz bir ülkeydi, çünkü bir anayasaları yoktu. Kral Karl Johan'a göre bizim de anayasamız olmamalıydı; dolayısıyla yine İsveçlilerle kıyasıya savaşıldı. Bize yardım eden hiç kimse olmadı, çünkü daha o zamanlar NATRON denen örgüte de üye değildik. Ama yine de biz yendik. Yenince herkes Moss'a gitti. Orada İsveçlilerle Norveçliler hemen arkadaş oldular. O zamandan beri de arkadaşlar.

BÜYÜK BÜYÜKBABAM VE BÜYÜK BÜYÜKANNEM HAKKINDA

5. sınıf kompozisyonlarından hoş alıntılar.

Büyük büyükbabam ve büyük büyükannem

Büyük büyükbabam yaşlanınca anılarını yazmaya başladı. Anı demek hatırlanan şey demek olduğu için yazdıkları pek fazla sayfa tutmadı. Televizyonda iyi bir şey olmadığı zaman yüksek sesle okuyup eğlendiğimiz iki dosya kâğıdı, o kadar... Ben büyük büyükbabamı canlı gören yegâne kişilerden biriyim. Tanıdığım çocukların hiçbirinin büyük büyükbabası olmamış. Bir insanın 64 tane büyük büyük... anne ve babası vardır; ama ben burada yalnızca ikisinden bahsetmek istiyorum. Diğerlerini tanımıyorum. İnsan büyük büyük dedelerini kendisi seçmez; ama annem bana onları anlattıktan sonra bunun o kadar da önemli olmadığını düşünüyorum. Büyük büyükbabam ile büyük büyükannem evde duvarda asılı. Güzel bir çiftmişler; en azından büyük büyükannem güzelmiş. Başının tepesinde kocaman bir topuz var; uzun ve kara saçlarımı ondan almışım anlaşılan. Büyük büyükbabam Bergen'de çöpçülük yaparmış. Atların çektiği bir çöp arabasıyla dolaşıp dururmuş. Akşamları eve geldiğinde üstü başı hem at, hem de çöp arabası kokarmış. Bir keresinde bütün atlar sağa sola

dağılınca şehrin her yanına çöp kovaları yayılmış; ama sonunda onları tekrar yakalayabilmiş. 90 yaşındayken pastan ve veremden ölmüş.

Büyük büyükannem bir kadın veya o zamanlar dendiği şekliyle bir hanımmış. Bir ev kadını olarak iyi bir hayvan dostuymuş. Çiftlikteki kediler hiçbir zaman aç kalmaz, bıçak bileyicisi onun kapısından hiç eli boş dönmezmiş. Onun ciğer ezmesi çevrede çok iyi bilinirmiş. Çoğunlukla çamaşır yıkar ve çocuk doğurur, bunun dışında da akşamları temizliğini yapıp sabahları gazete dağıtmaya çıkarmış. Çok fakirlermiş. Deyim yerindeyse, günü gününe yaşarlarmış. Yine de o zamanlar insanlar daha mutluydu. Hep sana yardım etmeye hazır biri olurdu. Geceleri uyumadan önce karanlıkta oturup kitap okurlardı. Sabahları erken kalkmaları gerekiyordu da ondan. Çalar saat daha sabahın dördünde çalar, güneş yükselir, yeni bir gün başlayabilirdi. Yani hayat sırf zevki sefadan ibaret değildi. Beton ve çimento diye bir şey yoktu. Evler eğri büğrü ve ahşaptı; ve bugünkü evlere göre çok daha güzeldi. Küçücük oturma odaları çoluk çocukla dolu olurdu; çünkü henüz doğum kontrol hapları dünyaya gelmemişti ve annemin dediğine göre en küçük çocuklar bir komodin çekmecesinde yatarlarmış. Bence tehlikeli bir şey bu. Büyüdüklerinde, çok sert bir adam olan büyük büyükbabamdan günde 3 kez dayak yerlermiş. Dedemle nineme acıyorum, çünkü kabak onların başına patlamış oluyor. Okul da çok sıkıymış. Kurşun kalem henüz bulunmadığı için küçük bir tahtaya yazıp sarı bir tahta silgisiyle siliyorlarmış. Ufacık bir hata yapsalar kısa pantolonlarının gerisinden kızılcık dayağına çekiliyorlarmış. 14 yaşına gelince, naylon çizmeleri içinde kiliseye üye olma merasimine katılıp, sonra para kazanmaya gidiyorlarmış.

Dedem bir gemiyle alıp başını gittikten yirmi yıl sonra saç

sakal birbirine karışmış ve kaslanıp güçlenmiş bir halde eve dönmüş. Anneannemle tanışana kadar sirklerde herküllük ve bunun gibi başka işler yapmış. Anneannem birbirlerine ilk bakışta âşık olduklarını söylüyor. Ama işte dedem yine de ölmüş. Bazen televizyonda, o dönemden eski resimler gördüğüm oluyor. O zaman renkler yok oluyor; tramvaylar ve eski arabalar arasında insanların bunlara binip inerken, o yüksek şapkaları ve çocuk arabalarıyla bir telaş içinde olduğu görülüyor. Tramvaylar, çarpışan arabalar gibi caddelerde dolanan birtakım kasalardı. Onlar da hemen ortadan kalktılar.

Büyük büyükbabam günde yalnızca üç kron kazandığı için kiliseye ve tiyatroya gidecek durumları yokmuş. Ve gitmezlermiş de. Güçleri yeten tek şey, pazar günleri büyük büyükdedemin futbol maçına gideceği zamanlarmış. Futbol henüz yeni bulunan bir şey olduğu için kalın bir çeşit balon ve dizlerine kadar uzanan kısa pantolonlar giyerlermiş. Şansları varsa çiftlikte bir tuvalet olurmuş. Yoksa bir şeyleri geldiği zaman ta istasyona kadar koşmaları gerekirmiş. Büyük büyükannemin çamaşır yıkaması da böyle bir şeymiş. Çamaşır tahtası ve mavi parmaklar içinde çamaşır yıkamak günler alırmış; onlar da yılda birkaç kereden fazla yıkamazlarmış zaten. Arada bir pantolonları tersyüz etmeleri gerekirmiş.

İlkbahar olunca çiftliğe laternalı bir adam gelirmiş. Laterna, kolla çevrilen büyük bir gramafondu. Herkes adamın arkasından bir kuruş atarmış. O zamanlar paralar çok küçükmüş. Bütün bir araba satın almaya birkaç kron yetiyor, bir kuruşla yarım saatte silip süpürebilecekleri kadar ıvır zıvır alabiliyorlarmış. Arada bir, bir baca temizleyicisinin çatıda yürüdüğünü görebiliyorlarmış. Bütün bacalara girip çıkan adam sonunda çok acayip bir hale geliyormuş.

Tıpkı televizyon gibi telefon da daha çok yeniydi. Birine telefon edebilmek için önce bir hat almaları gerekirdi. Hat almak deyimi buradan gelmektedir. Sonraları bu daha modernleşti. Büyük büyükbabam 91 yaşında. Bu yaşta olanların gününü gün etmesi lazım. Vakitlerini ne zaman doldu-. racaklarını kendileri bile bilemezler çünkü.

BABAM HAKKINDA

9 yaşındaki Hege babasının çok canlı bir portresini çiziyor. (Bantta kayıtlı).

Babam

Evimizde çok fazla hayvan ve insan var. Öncelikle babam, köpek, kuşlar ve tüm diğer hayvanlar; sonra annem ve benim dışımdaki dört kardeşim. Babamın keyfi bazen yerinde olur. O zaman hepimize birden sarılıp bizi sevdiğini söyler. Bazen de Türk gibi öfkeli olur. O zaman biz ona ayak bağıyızdır, her şeyin kötü gitmesinin tek nedeni biziz-dir, çok kalabalık olduğumuz için. Babamın ne iş yaptığını bilmiyorum, ama çok telefonla konuşuyor; şehirde bir bürosu olduğunu da söylüyor, ama doğru olup olmadığını bilmiyorum. Habire telefon çaldığı için sabahları çok erken kalkması gerekiyor. O zaman çok sinirleniyor; her telefon çaldığında küfredip cehennemin dibine diyor ve telefona aptal telefon diyor. Bir keresinde o kadar çok sinirlendi ki telefonu kaldırıp bahçeye fırlattı; telefoncular yeni bir telefonla geldiği zaman ise çok utanıp, anneme, bektaşi üzümü çalılarının oraya gidip eski telefonu bulmasını söyledi.

Babam anneme karşı her zaman iyi davranır. Bazen eve

filan yardım ettiği bile olur. Bir gün annem evde yokken babam kurabiye yapıp annemi şaşırtmaya karar vermişti. Annem gelip kurabiyeleri fırından çıkarıncaya dek her şey yolunda gitmişti, ama kurabiyeler çoktan kapkara olmuşlardı. Babam önce bunların zenci kurabiyeler olduğunu hayal edebileceğimizi söyledi; ama annem bunu hiç de komik bulmadığı için babam bütün gece mutfağı toplayıp bulaşıkları yıkadı. Bunu annem söylemişti ona.

Eve yabancı kadınlar gelip kadın haklarından filan söz etmeye başlayınca babam da bulaşık yıkayıp yemek yaptığını, evde işbölümü yapılmamasının hiç de adil olmadığını, kadınların kadın olmasından kimsenin sorumlu tutulamayacağını söyler. Babam gidince kadınlar böyle bir kocası olduğu için annemin ne şanslı bir kadın olduğunu söylerler. Annem hiç cevap vermez, ta ki kadınlar gidip akşam olana dek.

Akşam olunca annem at gibi yalan söylediği için babamı azarlar, bunca laf etmektense gerçekten bir şeylere yardım etse daha iyi olacağını söyler. Kızlar da çoğu zaman erkekler kadar iyi olabilseler de, ben feminist olduğumu sanmıyorum. Çünkü annem babama böyle söyleyince, babam da erkekler salçalı köfte yapacaklarsa kızların da futbol oynaması gerektiğini söyleyerek cevap veriyor; ama futbol benim en sevmediğim şey, çünkü ablam her seferinde top yerine bana vuruyor. O zaman ben de kadın olup vazoya çiçek koymak gibi şeyler yaparım daha iyi.

Annemle babam bazen Harald konusunda da kavga ediyorlar. Harald 5 yaşında ve en küçüğümüz ve önümüzdeki yıl altı yaşına basacak; tabii o zamana kadar evden kaçmamışsa, çünkü hep kaçacağını söyler. Harald'ın ne yapmasına izin verip ne yapmasına izin vermeyecekleri konusunda kavga ediyorlar ve annem bir sürü kitap okuyup kütüpha-

neye gittiğini söylüyor. Ama babam bunda okunacak bir şey olmadığını, onun ya çocuk yetiştirebildiğini ya da yetiştiremediğini söylüyor. Annem de bu konuda onunla tamamen aynı fikirde olduğunu söylüyor. Bazen öyle çok kavga ediyorlar ki babam pazar kahvesini yatağında bulamıyor.

Babam geç saatte eve gelince sessiz durmalıyız. Babam oturup körebe filan oynayabileceğimizi söyler; ama babamın duyamayacağı bir sesle fısıldayan Svein'e göre, babam elektrikten tasarruf edelim diye böyle söylüyor. Babamın çok fakir olduğumuzu düşündüğü anlarda her şeyden tasarruf etmeliyiz. Bulaşık deterjanından, kurulama kâğıdından, annemin telefon konuşmalarından ve dükkânlardaki ucuzluklardan hep tasarruf etmeliyiz. Birimiz buna karşı çıkacak olsa, havalara zıplayıp, bizim herhalde parayı topraktan kazarak bulduğumuzu sandığımızı, ama bunun maalesef doğru olmadığını söyler. Aslında içimizde, böyle olduğunu sanan tek kişi Harald'dır.

Babamın keyfi yerindeyse ve günlerden cumartesi ve mevsimlerden yazsa babam bizi alıp parka götürür, çünkü kuşlara bayılır. Biz ördeklerle kazları seyrederken o bir masaya oturup bira içer. Eve dönerken otobüste kendi kendine bir şarkı mırıldanır.

Babamın iyi davrandığı pek çok hayvanımız var. En sevdiği hayvan köpek; sonra da bodrumdaki kuşlar geliyor sanırım. Bunları ve kışın bahçeye gelen bütün serçeleri beslemek Harald'ın görevi; çünkü babam çocukların sorumluluk almalarının iyi bir şey olduğunu söylüyor. Ama Harald artık bu işten çok sıkıldığı için yakında evden kaçmayı düşünüyor. Yazları bahçemizde çizgili kirpilerimiz oluyor. Onlara annem bir kap içinde süt veriyor. Kirpiler gelip sütlerini içerlerken ve biz durup onların çiz-

gilerini seyrederken babam bazen mutlu olup bize sarılıyor. Evet, sevecen ve iyi kalpli de olabilir benim babam.

Babam arabasına da çok iyi davranır. Neredeyse hayvanlara karşı davrandığı kadar. Her cumartesi arabası yıkanır ve parlatılır. Bu arada babamın kendisi futbol maçına gitmiş olur. Svein'in canına tak dedi artık; ama haftalık harçlığını almak istiyorsa bu işe katlanmak zorunda.

Arada bir bize, "şöyle bir uğramıştık" diyen birileri gelir. Babamın birkaç yıl önce Kuzey Norveç'te beraber askerlik yaptığı bir adamla karısı gelir bazen. O zaman annemle adamın karısı kahve içip pasta yemeğe şehre giderler; çünkü babamla o adamın anlattığı hikâyelere dayanamazlar pek. Biz de Kooperatif'e bira almaya yollanırız. Sonra yine bira almamız gerekir. Kooperatif'i fazla rahatsız etmek hoş kaçmayacağı için babam bu kez de öbür bakkala gitmemizi söyler. Annemle adamın karısı eve döndüklerinde tüm boş bira şişelerine ve babama kızarlar; ama babam sadece güler de güler, ta ki ertesi sabaha kadar. O zaman babam hasta olduğu için annem büroya telefon edip babamın çok hasta olduğunu söylemek zorunda kalır. Hepimiz fare gibi sessiz olup, dersimiz on birde başlamasına rağmen sekizde okula gitmek zorunda kalırız.

Babamın çok sinirli olduğu zamanlar da olur, hem de çok sinirli. Evet, bazen öyle sinirlenir ki yanakları yemyeşil olur, mesela bir keresinde Hans Petter'in garajda durup etrafa halkalı bir sigara içtiğini gördüğü zamanki gibi. Neredeyse öldüresiye kadar dövecekti ki vazgeçti. Kendine gelince Hans Petter'e, on sekiz yaşına kadar sigara içmemeye söz vermezse ehliyet alması için hiç para vermeyeceğini söyledi. Ama kendisi sigarayı bırakamıyor, söylemesi kolay tabii. Bir kere sigarayı bırakmayı denedi ama ondan sonra bir daha asla sigarayı bırakmaya çalışmayacağına dair ye-

minler etti. Sigarayı bıraktığı on dört gün boyunca deli gibiydi. Sonunda annem sigaraya tekrar başlamazsa ondan ayrılacağını söylediği için babam da tekrar sigaraya başlamak zorunda kaldı.

Geceleri oturup yemek yerken babam hep okulda neler öğrendiğimizi bilmek ister. Okulda hem harfleri, hem sayıları, hem de maymunlar filan hakkında bir sürü şeyler öğrenmemize rağmen bunlar babam için asla yeterince iyi değildir. O çocukken okulda çok daha fazla şey öğrenirlermiş. Okul otobüsü diye bir şey olmamasına rağmen her gün sabahları derin karlara bata çıka dört kilometre yol yürümeleri gerekirmiş. Onun okula gittiği zaman Norveç Tarihi diye bir şey varmış. Babam da durup dururken tam biz yemek yerken Akershus Kalesi'ni kimin yaptığını filan sorar.

Akıllı çocuk olup doğada oynamaya çıktığımızda bile, o küçükken nasıl her bir şeyden anladığını filan anlatır. Ama, dışarı çıkıp bizimle bahçede top oynamasını veya karlarda güreşmesini istediğimiz zaman artık yaşlı ve yorgun bir adam olduğunu, divanda biraz kestirmeye ihtiyacı olduğunu söyler. Babamı anlamak bazen gerçekten güç olabilir. Ama babamı hiçbir şeye değişmem. Babam olmasa ne yapardık? Akşamları kim bize hikâyeler anlatır, cumartesi günleri bizi parka kim götürürdü? Babamız olmasaydı, kim keyfi yerinde olunca hepimizi birden kucaklardı.

TRAFİK

Sevabıyla, günahıyla trafik eğitimi.

Arabaizm

Lüzumsuz yere koma çalmanın cezası on iki yıla kadar hapistir.

İki tür araba lastiği vardır. Birincisi çapraz lastik; ikincisi, yağmurlu havalarda kullandığımız radikal lastik.

Kısamızdan araba gelirken, karşı farları yakmalıyız.

Karbüratör arabanın can damarıdır. Arabanın dört tekerine eşit miktarda benzin dağıtır.

Paralel park etmek, arabanın ön tekerlekleri hep paralel olacak şekilde park etmek demektir.

Arabanın 100 kilometreyi 10 saniyede gidebilmesi için gereken hıza ivme denir.

Motor ısınınca arabanın çakmağı dışarı atar. O zaman arabayı kenara çekmeliyiz.

Araba kullanırken ehliyetin daima yanında olmalı, der polis. Arabayla yolunu kaybedecek olursan da yanında ehliyetinin olması iyi olur.

İçkili araba kullanma

Sarhoş olduğumuz zaman içki içmemeliyiz. En azından, bu durumdayken araba kullanmamalıyız. Çünkü birincisi yasaktır, ikincisi böyle durumlarda yürüsek daha hızlı gidebiliriz genellikle. Yine de bu durumda araba kullanıyorsak seve seve ehliyetimizi görmek isteyen bir polis arabası tarafından durdururuz. Sonra bizi arabadan dışarı çekerler; polisin kafasına hohlamak durumunda kalırız. Bu bir işe yaramıyorsa içine üfleyeceğimiz bir balon verirler. Eğer balon gürültüyle patlayacak olursa sarhoşuz demektir. O zaman kelepçe takılır, polis merkezine götürülürüz. Orada, iyice emin olmak için doktor bir de kan alır. Sonra da sarhoş adamların konduğu bir hücreye atılırız. Sabah kendimize geldiğimizde polislerin bize karşı tutumları tamamen değişmiştir. Kahve getirirler. Sonra sarhoş, arabasıyla eve gidebilir; ama hemencecik değil! Bu tür aptallıklar yapanların yıllarca hapiste kaldığı da görülmemiş bir şey değildir; çünkü bu kesin bir aptallıktır.

Kaza ve şanssızlıklar

Kaza olduğu zaman bütün diğer arabaların kaldırıma çekilip durması gerekir. Sonra iki tekerinin üzerinde ambülans gelip ölüleri toplar. Şöyle ki ölülerin en çok iki gün içerisinde alınması gerekir, yoksa öyle kalıp kokarlar.

100 metre derinliğindeki suya yuvarlanıp anında ölmek, arabayı süren adama müthiş bir ders oldu.

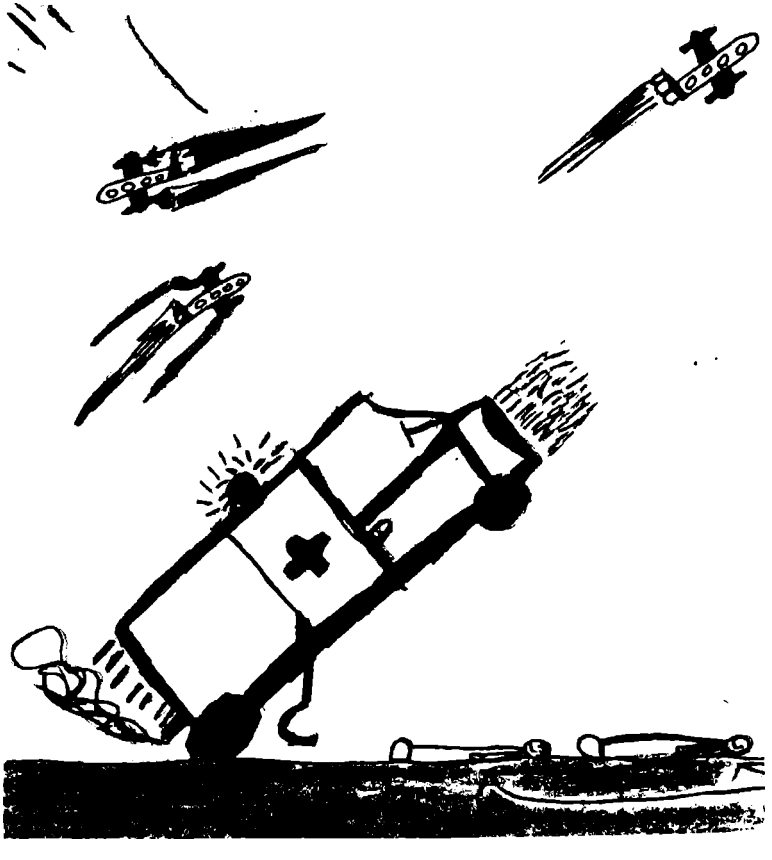
Karışık

Kilometre taşı, kır yollarının kenarında duran, üzerinde harfler yazılı bir taştır. Orada durup, bir sonraki taşa bir

mil kaldığını gösterir.

Trenlerde iki mevki bulunur: Bir tanesi birinci mevki insanlar için, öbürü ayakta durmak zorunda olanlar için.

İngiltere'de bir yerden bir yere giderken yolun sağından sürülür. Geri dönerken yolun solundan sürülür.

"Kaza olduğu zaman iki tekerinin üzerinde ambulans gelip ölüleri toplar."
Jan Ingee

KÜÇÜK SEÇMELER

Kennedy vurulduğunda üç el ateş edilmişti ama sadece ikisi bulunabildi. Polis soruşturmayı askıya aldı.

Günümüzde pek çok ülkede yaz. Güzel havalardan ötürü günler bir saat uzatıldı.

Hayalet, üstünde iki delik olan bir çarşaftır. Terkedilmiş şatolarda yaşar ve geceleri on ikide ortaya çıkar.

Dünyadaki ilk insanlardan biri de Hansel ve Gretel idi. Bir ormanda yaşar, her gün pasta yerlerdi.

Daha bundan birkaç yıl önce günü öyle bir böldüler ki sekiz saat içinde çalışmak, uyumak ve boş zamanı olmak mümkün oldu.

Vantrolog, bir adamın kolunda oturan ve neredeyse bir insan gibi konuşan bir köpektir.

Nobel ödülü her yıl, yılın en iyi giyinen kişisine verilir.

Bankaya koyduğumuz para karanlık bir mahzende yaşar ve faiz kazanır.

Toz, her tarafa yayılan ve tüm iyi annelerin gün boyu elinde bir bezle peşinde dolaştığı küçük, gri hayvanlara denir.

Casus diye, insanları müzevirleyenlere diyoruz.

Noelde aldığım en güzel hediye, hemen hemen gerçek boyutlarda olan bir yer küresiydi.

Şehrin kötü bölgelerinde dolaşırsak bir sosyal yardım uzmanı tarafından durdurulabiliriz. Çok dikkatli olmalıyız. Böyleleri genellikle bu iş için para alırlar.

Polis nihayet katili yakaladığında katil çoktan ölmüş ve gömülmüştü.

ÇEVİRENDEN MERAKLISINA NOTLAR

Aşağıda, çocukların yazdıkları metinlerde geçen kimi Norveç (ve diğer Kuzey ülkeleri) yer ve şahıs adlarıyla ilgili kısa bilgiler yer alıyor. Böylece, meraklısı, çocukların binbir şekle büründürüp anlattıkları şeylerin "aslı"na dair bir fikir edinebilir.

Akershus Kalesi: Oslo'da, Kral 5. Haakon Magnusson (1069-95) döneminde yapılmış, görkemli bir kale. Kale, uzun yıllar krallık konutu olarak kullanılmıştır.

Bergen: Norveç'in batı kıyısında, zengin bir tarihsel geçmişe sahip bir liman şehri. İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerine buradan gemiyle ticaret yapılırdı. 1300'den itibaren Bergen'de Alman tüccarlar ve zanaatkârlara rastlanır. Bergen, 1800'e kadar Norveç'in en kalabalık şehriydi.

Bjergetli Jeppe (Jeppe paa Bjerget): Ludvig Holberg'in 1722'de yazdığı bir komedi. Bu eserde, Jeppe adlı karakter, tüm komik ve trajik özellikleriyle anlatılır.

Dynekilen: İsveç'te küçük bir fiyord. *Fırtına Kalkanı*, 12. Karl'ın ordusuna silah ve alet taşıyan bir İsveç filosunu, 8 Temmuz 1716'da burada bozguna uğratmıştı.

Eidsvoll: Oslo'nun yakınında, Norveç Anayasası'nın oluşturulduğu (11 Nisan - 20 Mayıs 1814) yerin adı.

Fırtına Kalkanı (Tordenskiold): Asıl adı Peter Wessel olan, Norveç-Danimarka tarihinde adı geçen bir deniz subayı. 1716'da İsveçlilere karşı elde ettiği zaferlerden sonra, 4. Fredrik tarafından "Fırtına Kal-

kanı" lakabı verildi. Norveççede bugüne dek gelmiş olan, "Fırtına Kalkanı'nın askerleri gibi olmak" deyimi, olduğundan daha kalabalıkmış gibi görünen insanları anlatmak için kullanılır. Söylentilere göre bu da, Fırtına Kalkanı'nın 1719'da Marstrand'ı ele geçirdikten sonra askerlerini bir orada bir burada yürüterek, İsveçlilere çok oldukları izlenimi vererek onları kandırmasından kaynaklanır.

Fredrik: Danimarka-Norveç kralları.

3. Fredrik: 1648-70 yılları arasındaki Danimarka-Norveç kralı. 4. *Kristian*'ın oğlu. 1658'de İsveç ile yaptığı savaş, *Skaane* ve Halland (İsveç'in güneybatı kıyısında, Skaane'ye yakın bir bölge) gibi toprak parçalarının kaybıyla sonuçlandı. Daha sonraki İsveç saldırısında Kopenhag kuşatması sırasındaki cesaret ve kararlılığıyla halkının büyük sempatisini kazandı.

6. Fredrik: 1808-14 yıllarında Norveç, 1839'a kadar Danimarka kralı. 1784'den itibaren akıl hastası olan babası 7. Kristian'ın yerine ülkeyi gerçekte o yönetmiştir. Giriştiği çok sayıdaki reformlardan biri de, köylülerin toplumdaki konumlarını sağlamlaştırmayı amaçlayan "köy yaşamı reformları"dır. 6. Fredrik 1807'de, Kopenhag saldırısından sonra Fransa ile müttefikliğe son vermiş, bu da sonuçta, Norveç-Danimarka ikili monarşisinin çözülmesine yol açmıştır. 14 Ocak 1814'te ise Fredrik, Norveç'i İsveç kralına vermiştir. Dış politikadaki yenilgilerine rağmen 6. Fredrik, ülkesi Danimarka'da sevilen bir kral olmuştur.

Güzel Saçlı Harald (Harald Haarfagre): 865-933 yılları arasında yaşamış bir Norveç kralı. *Halvdan Svarte*'nin oğlu. Norveç'i tek bir krallık altında toplamayı başaran Harald'ın bu emeline ulaşıncaya kadar saçlarını kestirmediği rivayet edilir.

Halvdan: Danimarka kralları ve şefleri.

Halvdan Svarte: 900 yıllarında yaşamış bir Norveç kralı. Destanlara göre, *Güzel Saçlı Harald*'ın babasıydı. Buzla kaplı Rand Fiyordu'nun üzerinden geçerken boğulduğu rivayet edilir.

İyi Haakon (Haakon den Gode): 920-960 yılları arasındaki Norveç kralı. Norveç'te Hristiyanlığı yaymaya çalışan ilk kraldır. Ancak şiddetli bir direnişle karşılaşınca bundan vazgeçmiştir.

Karl Johan: 1763-1844. Norveç-İsveç kralı. Norveç ve İsveç'in, en çok coğrafi nedenler temelinde bir arada olması gerektiğine inanırdı.

1810'dan itibaren, İsveç'in yönetimi yaşlı babasının yerine onun elindeydi. 1814'te Norveç isyanına, *Moss* Konvensiyonu'nu imzalayıp, babasının Norveç kralı olmasını sağlayarak cevap verdi. Oslo'nun ana caddesi, Karl Johan'ın adını taşır.

Kristian: Danimarka-Norveç kralları.

4. Kristian: 1588-1648 yılları arasındaki Danimarka-Norveç kralı. 3 yaşındayken tahtın varisi ilan edildi. 1588'de, 11 yaşındayken yönetici bir kurulla birlikte tahta çıktı. İyi bir eğitim almış olan 4. Kristian birçok dil bilir; matematik, tarih ve müzikle ilgilenirdi.

4. Kristian, Danimarka-Norveç kralları içinde Norveç'le en çok ilgilenmiş olanıdır. 30 kez Norveç'e gelmiş, Norveç'in en kuzeyine dek gitmiştir. Kongsberg şehrinde maden işletmeciliğini başlatmış, Oslo 1624'te yanınca şehrin yeniden inşa edilmesini sağlamıştır. Şehre *Kristiania* adını vermiş ve Oslo 1924'e kadar bu adla anılmıştır. İsveçlilere karşı 1644'te yapılan deniz savaşında bir gözünü kaybetmiştir.

Çok sayıdaki sevgilileriyle tanınan 4. Kristian, ilk karısı Anna Cathrine 1597'de öldükten sonra, 1615'te Kristine Munk'la evlenmiş, bu ikinci eşinden 1630'da ayrılmıştır. Sonraki yıllarda ise Vibeke Kruse adlı bir sevgilisi olmuştur.

Kristiana: Oslo'nun eski (1624-1924) adı.

Kristiansand: Norveç'in güneyinde bir sahil şehri. Şehrin kurucusu *4. Kristian*'dır.

Moss: Oslo'nun güneyinde bir şehir. "Moss Konvensiyonu" diye bilinen anlaşma, 14 Ağustos 1814'te, Moss'ta Kral *Karl Johan* ile Norveç hükümeti arasında yapılmıştır. Bu anlaşmayla İsveç kralı, *Eidsvoll* anayasasını tanımak durumunda kalmıştır.

Odin: Eski İskandinav mitolojisinde savaş tanrısı. Odin'in Gjere ve Freke adlı iki kurdu, Hugin ve Munin denen iki kuzgunu, sekiz ayaklı bir atı (*Sleipner*), Gungne denen bir mızrağı ve Draupne denen altın bir yüzüğü vardı. Odin, şarabı hem yiyecek hem de içecek yerine kullanırdı. Tek gözlüydü; bunun nedeni, akıl suyuyla dolu olan Mime kuyusundan su içebilmek için gözünün birisini kuyunun başındaki cadıya rehin bırakmış olmasıydı. Odin genelde mistik ve büyü sanatının, ayrıca akıl ve falcılık sanatının tanrısıdır.

Olav Haraldson (Aziz Olav): 1015-28 yılları arasındaki Norveç kral-

larından. Norveç'i Hıristiyan yapmak için verdiği mücadeleyle tanınır. Ölümünden sonra "aziz" ilan edilmiştir.

Onikinci Karl: 1697-1718 yıllarındaki İsveç kralı. Danimarka, Rusya ve Polonya ile yaptığı Büyük Kuzey Savaşı'ndan (1700) galip çıktı. Ancak 1709'da Poltava'da Ruslara yenilince Osmanlı İmparatorluğu'na gelip 1714'e kadar burada kaldı. 1715'te İsveç'e geri döndü. Norveç'i ele geçirmeye çalışıp başarılı olamadı. İyi bir savaş kumandanı olarak büyük bir üne sahipti.

Palnatoke: Danimarkalı destan kahramanı; Jomsborg'daki Viking toplumunun kurucusu. Destana göre oğlunun başında duran elmayı vurmaya zorlanmıştı.

Skaane: İsveç'in güneyindeki düzlük, verimli bölgeye verilen ad. Önceleri Danimarka'ya ait olan Skaane, 1658'de İsveç'e geçti.

Skagerrak: Norveç, Danimarka ve İsveç arasındaki deniz.

Sleipne: Eski İskandinav mitolojisinde, Tann Odin'in sekiz ayaklı atı.

Svein Yirmisakal (Svend 1. Tveskaeg): 985'ten 1014'e dek Danimarka kralı.

Tjalve: Eski İskandinav mitolojisinde, Tanrı Tor'un yakın arkadaşı.

Tor: Eski İskandinav mitolojisindeki fırtına tanrısı. Mitolojiye göre, Tor gökyüzünde keçilerin çektiği bir arabayla gezerken fırtına kopar, yağan yağmurlar dünyaya bereket saçardı. Çok güçlüydü. Silahı, Mjölner adlı çekiciydi. Çekiciyle cinleri, devleri yok ederdi.

Yme: Eski İskandinav mitolojisinde bir "jotne" (tanrılar ve insanlarla savaş halinde olan, büyük ve güçlü, olağanüstü yaratık). Destanlara göre dünya Yme'nin etinden, dağlar kemiklerinden, gökkubbe kafatasından, bulutlar beyninden ve deniz de kanından yaratılmıştı.

KAYNAKÇA

- Cappelens Leksikon, J.W. Cappelens Forlag A.S 1983.

- Folk og Samfunn, Historie for Grunnskolen, Thorleif Oisang, Gylendal 1975.

- Her er Europa, Aschehoug's O-fag serie, Geografi 1985.

-Ascheoug og Gylendals Store Norske Leksikon, Kunnskapsforlaget, 1989.

SONSÖZ

Çocukların gerçekleri nasıl algıladıklarını hiç merak ettiniz mi? Onlara anlattıklarımızdan, öğretmeye çalıştıklarımızdan, ne kadarını, nasıl algıladıklarını? Neleri kendi gerçekliklerinin bir parçası kılıp, neleri "atladıklarını"? Duyup öğrendiklerini kendi gerçekliklerine uyarlamaya çalışırken, kavram zincirlerinin halkalarında ortaya çıkan boşlukları nasıl doldurduklarını?

İçinde çocuklar ve onların söyledikleri olan, kahkahalarımızı zor tuttuğumuz durumları hatırlayın. Bizi eğlendiren, çocukların bizim, yetişkinlerin dünyasıyla başa çıkış biçimleridir; çocukların ağzından çıktığı an altüst olan, yepyeni bir anlama bürünen gerçekliktir. Çoğu zaman şaşırıp kaldığımız şeyse çocuklardaki bu dehşetli yaratma gücüdür.

Gerçekten de "yaratma" gerçek anlamına çocuklarda kavuşur. Fantezi dediğimiz, olmayıp düşlenen şey, çocukta kendiliğinden ortaya çıkar. Bir zorunluluktur fantezi çocukta. Boşlukları doldurma, eksik kalanı önceden bilinenlere uydurma, hiç bilinmeyenleri iyice uydurma sürecidir. Bu süreçte ortaya çıkan yaratılar bizi şaşırtır, eğlendirir, ama belki en çok da kıskançlığa sürükler. Kendi çocuklu-

gumuza, özgür hayal gücümüze duyduğumuz özlem olsa gerek bu duygu. Nasıl olup da herşeyin, ama herşeyin "en" doğrusunu, "en" gerçeğini bulmanın hayatımızın temel amacı haline geldiğini anlamaya çalışırız. Yitirdiğimiz çocukluğumuz, kazandığımız "hünerlerin", edindiğimiz mantıklılığın yanında pırıl pırıl ışıldayan bir kaynak, dönmeyi özlediğimiz bir kök olur.

Elimizdeki kitap, bana göre bu özlemi biraz olsun gidermeye yarayabilir. Çünkü kitap, Danimarkalı öğretmen Niels Vogel'in izini sürdüğü aynı özlemin ürünü. Uzun yıllar sürdürdüğü öğretmenliği sırasında, çocukların yazdıklarını uçup gitmesin diye bir kenara koymuş. Ülkenin pekçok köşesinden öğretmenler de çoğunluğu ilkokulda, bir kısmı da ortaokulda okuyan çocukların yazdıklarını Vogel'e göndermişler. Folklor "insanlığın çocukluğu" diye tanımlanabilirse, bu kitap folklorun ta kendisi!

Bu arada "yahu, bunları çocuklar yazamaz. Adam oturup kendisi yazmış," diyenler de çıkmış. Bu iddialara, Niels Vogel "vallahi ve tallahi! Kitaptaki herşey otantik," diye karşılık veriyor. "Elbette cümleleri doğradım, ayırdım, birleştirdim. Danimarka'da dediğimiz gibi bu bir çeşit türlü. Redaktörün buna katkısı da sosunu hazırlamak. Ayrıca," diye ekliyor Niels Vogel, "benim yazmama ne gerek var! Arkadaşlarım, öğretmen tanıdıklarım bana bu alıntıları yolluyorlar. İlginin en yüksek olduğu sıralar, günde 5-6 mektup aldığım oluyordu. Ve hep vurguluyorum: bu, çocuklara rağmen bir mizah, çok bilmiş kahkahalara hizmet edecek bir mizah değil; öğretmenlerin çocukların kompozisyonlarını okurken duyduğu sessiz hazları başkalarıyla paylaşmak için bir mizah." (Addresseavisen 27. 6. 87)

Böyle bir kitabı çevirmek için insanın fazla bir nedeni olması gerekmez. Ancak bu incileri Türkçe'ye çevirmek ko-

nusunda benim fazladan bir nedenim de var. Son dört yıldır Norveç'te asıl mesleğimin yanısıra ilkokul öğretmenliği de yapıyordum. Kitaptaki konuların okul kitaplarında "aslında" nasıl ele alındığına yakından tanığım (Meraklısı için bir takım "asıl"ları kitabın sonuna da ekledim!). "Gerçek"lerin ne hale geldiğini görmek beni en azından öğretmen olarak ilgilendiriyor.

Kitabı çevirirken, daha da doğrusu kitapla ilgilenmeye başladıktan sonra, çocukların yazıp söyledikleriyle ben de ilgilenmeye başladım. Bakın Norveç'te yaşayan, 12 yaşındaki bir kız, Türkiye'deki köyüyle ilgili olarak neler yazıyor: "*Benim köyümün adı Kırkçınar. Benim annem ve babam oradan gelir. Anneannemin nereden geldiğini bilmiyorum, dedeminkini de. Ben doğmadan önce orada deve de varmış. Babamgil onları yakalayıp binerlermiş. Bir de bizim köyde kimsesiz bir öküz var. Babannemin hepsi o köyde öldü. Şimdi onlardan kimse yaşamıyor. O köyde çok şey olduğunu bilemezsiniz. Tek orada oturanlar bilir.*"

Bir sınav kağıdının sonuna "Kolay gelsin!" diye yazdığımda "*Sağolsun!*" diye yanına not düşen; "Bir sözcüğün nasıl heceleneceğini bilmek ne işimize yarar?" diye sorduğumda "*Çok yarar! Çünkü birisi sana sorarsa hece nedir diye, sen ne cevap vereceksin!*" diyen; Türkiye'ye komşu olan ülkeleri "*Sovyet, Irak, İran ve Roma*" diye sıralayan çocuklara "hiçbir şey öğretmemiş olmak" gibisinden kaygılarım, cevaplarda ortaya çıkan fanteziye duyduğum neşeyle giderildi çoğu zaman.

Kitabın resimleri konusunda da söylenmesi gereken bir çift söz var. Kitabın özgün resimleri bir büyük tarafından hazırlanmıştı. AYRINTI ile düşündük ve bunların kitabın "çok bilmiş kahkahalarca" yorumlanmış hali olduğuna karar verdik. Bunun üzerine, öğretmenlik yaptığım okul-

daki 4. ve 5. sınıfları seferber ettim. Onlarcası arasından seçtiğimiz resimler kitabın Türkçe baskısına girmiş oldu. Üstelik çocuklar Türk arkadaşlarına sorarak bazı resimlere Türkçe metinler eklediler. Şimdi Norveç'te bir okulda çocuklar heyecanla Türkiye'de basılan bir kitapta resimlerini görmeyi bekliyorlar. Bu arada, çizimlerin hiç te muazzam enteresan ya da komik olmadığını görmek biz öğretmenleri önce hayal kırıklığına uğrattı. Sonra elbette şunu anladık: kendilerine yüksek sesle okunan metinlerdeki "komiklikleri" anlamıyorlardı ki! Aslında çoğu şey onlara gayet de normal geliyordu. Sınıf öğretmenlerinin kahkahadan kırılarak okuduğu şeylere ayıp olmasın diye gülmeye ya da anlarmış gibi görünmeye çalışıyorlardı. İtalya'daki eğri kulenin adı Pizza'dan başka ne olabilirdi ki?!

Kitabın "Edebiyat" ve "Atasözleri" adlı bölümleriyle fazlasıyla kelime oyunlarına dayanan birkaç cümlesini çıkarmak zorunda kalmanın dışında, Türkçe'ye çevirme sırasında cümlelerden taşan sıcaklıktan fazla uzaklaşmamış olmayı umuyorum. Yorum ve eleştirileriyle kitabın çevirisine katkıda bulunan Bernt Brendemoen'e, Mortensrud Okulu'nun resimleri çizen çocuklarına ve onları seferber etmeme yardımcı olan öğretmenlerine, çizim seçim ve düzenlemelerinden sorumlu olan eşim Firuz Kutal'a teşekkür ediyorum.

Son olarak bu kitabın "Türkçe"sini hazırlamak mümkün. Bu iş için AYRINTI'yı aracı olarak kullanabiliriz...

Haydi!..

Gülay Kutal, Mart 1991, Oslo.

HAYDİ!..
ÇOCUĞUNUZUN BİR KİTABI OLSUN.

Evet, neden olmasın?

Çocuklar kendi kitaplarını neden yazamasın, çizemesin? Büyüklerin henüz kendilerininkine benzetemediği bir dünyanın neşesini bize neden anlatamasın?

Böylece, belki bizde onların yardımıyla:

- "Fantezi ve mizahın" hayatımızdan giderek yok oluşunun nedenleri üzerinde düşünebilir,
- "Şakasız ve oyunsuz" kalmamızın bir an önce büyüme isteğimizle olan ilintisini fark edebilir,
- Çocukların oyunlarına katılarak, yeniden, şöyle dolu dolu kahkaha atmanın, saçmalamanın keyfini yaşayabiliriz.

Elimizdeki kitap çocukların bizi oyunlarına alabileceklerinin hoş bir örneği.(Onlar bizim kadar bencil, düzenli, ciddi ve 'akıllı' değiller.) Yeterki biz bilgiçlik taslamayalım, kendimizi dünyanın merkezine koymadan onlarla oynamayı becerebilelim.

Sizlerden (=çocuklardan), bu kitaptaki gibi, çocukların hayatın değişik boyutları hakkında söylediği, yazdığı, çizdiği şeyleri bize iletmenizi istiyoruz. (İnanın bu çok kolay bir oyun! Siz de oynayabilirsiniz.) Gelen ürünler, yeterli bir toplama ulaştığı zaman kitaplaştıracak ve katkısı olan herkese bir adet yollayacağız. (Adınızı, adresinizi yazmayı sakın unutmayın!)

Sizin yok, bari çocuğunuzun bir kitabı olsun!

Bekliyoruz.

Haydi!

AYRINTI

Adres : Ayrıntı Yayınları Piyer Loti cad. 17/2 34400 Binbirdirek Mah. Çemberlitaş - İstanbul

Jean Philippe Toussaint
FOTOĞRAF MAKİNESİ

Son dönemde Fransızca yazan en parlak kalemlerden biri kabul edilen Toussaint'in **Banyo**'dan sonra Türkçe'deki ikinci kitabını sunuyoruz.

Banyo'nun Oblomov'u çağrıştıran karakteri gibi, **Fotoğraf Makinesi**'nin "çoğunlukla olaysız geçen sakin bir yaşam süren" isimsiz anti-kahramanı da bir hareketsizlik felsefesi geliştiriyor. Bu felsefenin temel taşlarını da "işleri aceleye getirmeden yapma"; bezginliğe övgü (pek özellikli biri gibi gözükmeyen bir memureye sırf "eşsiz bir yorgunluk" timsali olduğu için aşık oluyor kahramanımız); yağmura benzettiği düşünce akışına müdahele etmeden kendi haline bırakarak bir varoluş bilinci geliştirme ve son olarak da asıl düşman olarak gördüğü gerçekliği bütün bu hareketsizlik eylemleriyle yıldırma oluşturur. Gerçekliği donduran fotoğraf makinesi bir hareketsizlik silahı olarak romanda simgesel bir önem taşır.

Önemsiz gibi görünen ufacık ayrıntıları uzun uzun betimlediği "minimalist" bir üslup geliştiren Toussaint sık sık kullandığı parentezlerle okuru suç ortaklığına davet ediyor: Taammüden hareketsizliğe tam teşebbüse...

Kitapların değerinin kalınlıklarıyla düz oratılı olmadığını bilen Toussaint "ince" ama "incelikli" bir romanla farklı bir okuma serüvenine çağırıyor bizleri.

Marge Piercy
ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN

Connie zihinsel yetenekleri çok gelişmiş hayat dolu bir kadındır.Ama bu özellikleri "düzen"e sürekli yenik düşmesini engelleyememiştir. Sevdiği insanlar devlet ya da ölüm tarafından elinden alınmış; bütün bunlara karşı şiddet eğilimleri göstermeye başladığı için tımarhaneye kapatılmıştır... Bu kez de doktorlar üzerinde deney yapmak isterler; karşı koyar ve zihin gücüyle ilişkiye geçtiği bir ütopya halkının yardımıyla mücadeleye başlar.

Romanda bütün bunlar olurken, aslında son yıllarda birçok radikal düşünürün, feminist ve yeşillerin sorguladığı modern toplumun vazgeçilmez diye sunduğu kurum ve anlayışların da eleştirisi yapılır. Ütopya da çekirdek aile, devlet, hapishane, hastane, okul ve çocukluk gibi kurumların hiçbiri yoktur; üretim kadar doğanın dengesini gözetmek de önemlidir; deliliğe kontrol edilmesi gereken bir süreç olarak değil, herkesin yaşayabileceği öğretici bir deney olarak bakılır; en çok zaman insan ilişkilerinin ve onun bir türevi olarak düşünülen siyasal kararların tartışılmasına ayrılır, cinsel ilişkilerde özgürlük kadar kıskançlığa da yer vardır... Erkeklerin çocuk emzirerek annelik duygusunu tattığı, böylece daha sevecen ve şefkatli olduğu; yanşmamanın erdem kabul edildiği; doğayı onarmak ve savunmak için 'nehir doktoru', 'toprak avukatı' gibi mesleklerin olduğu bir ütopyadır bu.

Romanın en önemli özelliği ise gelecek özlemlerinin gerçekleşmesi için aktif bir mücadele ve yaratıcılık faaliyeti içinde olmanın öneminin altını çizmesidir.

Cabrera Infante
KAPANDA ÜÇ KAPLAN

Infante'yi edebiyat devleri arasına katan **Kapanda Üç Kaplan**'da Batista'nın devrişilinin öncesindeki Havana gece yaşamı anlatılır. Alaycı bir dilin kullanıldığı roman bir dizi monologdan oluşur: Sık sık argoya, cinaslara ve sözcük oyunlarına başvurulur. Dinamik, panoramik bir üslupla maddi ve manevi karmaşaya düşen bir toplumdan kesitler verilir. Bu toplumda dil de acayipleşir ve yeni iletişim yolu arayan insanlar tarafından yeniden biçimlendirilir.
Kimi eleştirmenler, Infante'nin karakterlerinin **"kaos içinde düzen, değişim diyarında değişmezlik, sınırlamalar dünyasında sınırsızlık"** arayışlarına dikkat çekerler. Ve **Kapanda Üç Kaplan**'ı Güney Amerika'dan çıkan en önemli çağdaş romanlardan biri olarak kabul ederler.

"Kapanda Üç Kaplan büyük şehrin karmaşasına baktığında onda bir dil şöleni gören modern roman klasiklerinden... Tristram Shandy'den bu yana yazılmış en gülünç, en eğlenceli, en matrak ve sıradışı romanlardan biri."

ORHAN PAMUK

"Joyce'un **Ulysses**'inden sonra, hiçbir romancı bu denli özel bir dil ve bu denli yetkin bir labirent kuramaz, sanılmıştı. Oysa bu tehlikeli serüveni göze alma cüreti gösteren, üstelik bu cüretle düz orantılı bir başarı grafiği çizen birkaç romancı oldu dünyada: **Sek sek** ile Cortazar, **Mobil** ile Butor, **Harfler** ile John Barth, **Hayat Kullanım Kılavuzu** ile Perec, **Christophe ve Yumurtası**'yla Fuentes ilk akla gelen örnekler.
Gene de Joyce'a en yakın örnek, bir dil çılgını olan Infante'nin olağanüstü **Kaplanlar**'ı sanıyorum."

ENİS BATUR

"Kapanda Üç Kaplan"ı, 1991'in en önemli yayın olayı sayıyorum: Günümüz romanının yaşadığı serüvenin kilit önemde bir halkası atlanmak istenmiyorsa, ne yapıp edip, bu zorlu kitabın hakkını vermek gerekir diye düşünüyorum."

ENİS BATUR / Cumhuriyet Kitap Eki

DÜNYANIN İLK İNSANLARI HANSEL ve GRETEL'Dİ

Niels Vogel

Bu kitap, çocukların büyüklerce biçimlendirilmesi henüz tamamlanmamış dünyasından kesitler veriyor. Onların, büyüklerin dünyasını nasıl algıladıklarını, istemedikleri şeyleri nasıl deforme ettiklerini, sıkışınca (müthiş bir yaratma gücüyle) nasıl uydurukçu kesildiklerini gösteriyor. Üstelik bütün bunlar "**oyun ve fantezi**"den hiç ödün vermeden; büyüklerin "**düzenli ve ciddi**" dünyası reddedilerek yapılıyor.

- Tanrı önce Adem'i, elinde malzeme kalınca da Havva diye bir bayanı yarattı.
- Eski insanlar dünyanın bir tepsi gibi düz olduğunu sanıyorlardı. Oysa biz şimdi bir tepsi gibi yuvarlak olduğunu biliyoruz.
- Apandist tehlikeli bir hastalıktır. Geceleyin bir hırsız gibi gelir.
- Dünyanın huzuru kaçınca çatlaklar yaratıp deprem yapar.
- İnek öküzle buzağı yapmak için birleşir, öküzse canı istediği için.
- Grönland Adası'nda hala buzul çağı yaşanmakta. Halk heyecanla taş devrinin başlamasını beklemektedir.
- Üç çeşit gaz bulunur: Şehir gazı, deniz gazı ve doğal gaz. Sonuncusu hayvanların gerisinden çıkan gaz türüdür.

HAYDİ! BENZER BİR KİTABI TÜRKÇE'DE YAYINLAYALIM. ÇOCUĞUNUZUN BİR KİTABI OLSUN!..

AYRINTI

ISBN 975-539-013-8